

רב (א) השב תשיבם לאחריך. השז אפי' מזה פעמים נמשמע (צ"מ ל"ח). פי הרמזים השז
מקור, וידוע אלל כל בעלי לשון כי המקור נופל על המעט ועל הרוב, חלמר
שמרתי לפלוני שמור, ומלמר שמרתי לפלוני ופלוגי שמור, ולפיכך מורה השז שפייע להפזיר פעמים
רבות, וכמו כן הקס תקיס עמו, שלם השלם, עזוב תעזוב, חולחם מן המקראות, וכ"כ (בספ"ז
לפסחי) נהא דלמרי' ונשל מנשל, אין מנשלין את הפסח לא נמשקין ולא בני פירות, לפי ששט
האיסור בלשון מקור קבלט טבא לרמוז לאסור בשולן בני פירות, והוסף עליו בתייעו שם, כי
המקור משמע לכל זמן, והמלם הזאת נמשעת לכל פעל משעולותי נחיה שיהי' הניסול. כי המלה
עלמה תרמוח על הרבוי; ולשון הרמ"ז שם לכן קראו למקור נשם שם השופל, שכולל כל מיני
אותו הפועל, וכן למרי' תוכיח אין לי אלא פ"א מנין אפי' מזה פעמים ת"ל הוכח, ודכותי
עובי' (צ"מ ל"ח), וכתבו שם התוס' דלפי' למ"ד דצרה תורה כלשון בני אדם מורה בכל דרשות
כה"ג, אם לא כשיש הוכחה דלא אחי לרבות, ע"ס. וא"כ הכא דליכא הוכחה, דכתיב נמים ל"ל
לחייתי ל"י תק"ו דמים, שאין מפיגין הטעם ואסור, כש"כ מי פירות דמפיגין, ע"כ. וצ"מ כ
הרמ"ז לפי שהמקור כולל כל הזמנים לכן כשצא במקום מלה כולל הסוה והעמיד, וסייע אפי'
מזה פעמים. עמ"ס ציתרו צזכור את יום השבת: (ב) עד דרוש אחך אותו. מלת אותו פי
אות וסימן, דהיינו סימן אחיך סימנים נאצדה, כך מלמתי נשם דצ"ז נשם מדכש רשנ"י. וסכי
חיחא צמכדכשנ"י (ס"פ תקת ד' קפ"ד) עד דרוש אפיך אותו צמרי ור"ן אות מעם, דנפי לפרסה
הוא אות דהוא אצדה, ע"ס. וכ"כ בעל הפורים שידרוש האות שלו, סימן לו סימן צו, חמו
שדרשו רז"ל דרשהו אם הוא רמאי אם לאו, מאי לאו צמיימנים שעלי; ולזה מסיים דברי אלנ"ג
ועי' מה שהאריך הרא"ם בזה. וסכי הוא פירושא דקרא, למאי דעסקין (צ"מ כ"ז) סימנים

דלמרי'

לאורי; ; אמנם משני נקוד מלת דרום כאן. שבאר מקומות הדל"ם קמוה כדרך המקור. כמו
 דרש דרש משה, דרש ירשנו ה"א, וכן הדל"ם שואית ע"ד הזרות, כמו עת ספור ועת רקוד,
 ודומה לליקוד הנוי, לכן מלאו רבותינו מקום לדרשו ע"ד כוונה שני, כאלו זה הנוי אל מולא
 האזנה לדרוש את חסיו ובעל האזנה אם הוא רמאי, שלא יתנהו לידו עד שיצא עדים שהוא
 שלו, ואין זה דרשה גמורה אלא אפמכתא: (ג) וכן תעשה לחמורו. פרט הכתוב חמור ללמדנו שאם
 אין לו סימן בחמור עלמו ויש לו סימן במרדעת שעליו אעפ"י שהוא נצבד הטפל לו יש בו חיוז
 השנה, וכן חיוז דוהסנתו לו שהמכוון בו ראה היאך השיצנו לו, דלא נצבד שמייד להטפל בו
 שלא יוספד ויתקלקל, אף תמוייד להמעסק באזנה כדי לשמרה, ובחמור חיוז זה עליו אפילו
 גינת וצנו שהוא דבר מועט ואין בו שום פרוטה חייב לבזוז כשיגיע זמנו, כדי שיחזור ויגדל
 וישצית, וישצנו לבעליו: וכן תעשה לשמלחו. במילת נגדים חיוז דוהסנתו לו מיוחדת להשיג
 עליהם שלא יתקלקלו ממאכלות עם, ולריך לשתסם לפעמים ולא יניח אוחס מקופלים יחד, ותמוייד
 לשתסם לשלוט בהם האויר, ולריך לנער אוחס לפעמים בדרך שלא יוספדו, ולא יכה עליהם
 במקל, ולא יעברו אוחו שני בני אדם, כי כל אחד מושכו אלנו וננקל נחקרע: וכן תעשה לכל
 אברת אחיך. כי חיוז שניית האזנה שלא יתקלקלו משוים זה מזה, כלי עץ כדי שלא יקצו ישמש
 בהם לפעמים מעט. כלי נחשה ישמש בהם במיין או בזונן אצל לא ע"ג האור שמשחיקו, כלי
 כסף כדי שלא יתעפשו ישמש בהם לפעמים בזונן אצל לא במיין מפני שמשחיקו, קדרוס לא
 ישמש רק בדרך ולא בקשה כי יושגם ויופחת, ספרים, שמשפסין כששוהין מלהפתח יקרא בהם
 לפעמים או יגלו אוחס שיצוא בהם האויר. לכן שנה ויילם הכתוב וכן תעשה, ולא אמר נקטר
 וכן תעשה לחמורו ולשמלחו ולכל אצתה, ואמר אשר תאצד אשר שאמר לכל אצתה אחיך,
 ללמדנו שאינו חייב בהשנה רק כשקראו אצתה לבעליו שיש זה עכ"ס שום פרוטה, אצל אצתה
 שאין זה שום פרוטה אינו חייב להטפל זה ולא להחזירה, והסוף קרא ומלתה שהוא מיותר,
 דומילתה קרא משמעו והולך, אצל ילמדנו זה שאינו חייב להחזיר רק כשהוא קרא מילתה
 למולתה, שהוא עכ"ס שום פרוטה, כי אצתה שאינה שום פרוטה שעת אצתה ובשעת מילתה אין
 חיוז השנה זה. — וכן מלת זמנו דקרא נראה מיותר, וזה להורות שאין חיוז השנה רק
 כשהוא אצתה זמנו וזמנו מן הבעלים לצד ואינה אצתה לשאר כל אדם, אצל מה שהוא אצת
 לבעלים וגם לשאר כל אדם אינה מילתו אין זה חיוז השנה, לכן המולא דבר בזוטו של ים
 שחזר לפעמים לחמור מגזלו ומושך דברים אחריו, וכן בשלילות הכהר שיואל מוך לבדומי ושוכל
 שלל הנמלא שם, אין בו חיוז השנה מלד דין, אפילו זה לידו לפני יאוש אפילו אמר לא
 מייאשנה ואפילו מרדף אחר השטיפה בטלה דעמו אצל כל אדם: (ד) לא תראה. פי' לא תעמוד
 מנגד, אלא תלך ותסייע לו (הרא"ם צ"ס היחיים) כי יש ראייה על דבר ואינו מושם עליו כלל
 (גלייבניטיג לו שיען) ואל תרא ציוס אחיך (עוצדיה א') ולזה כיוון רש"י לעיל או לא תראה
 אוחו שתחעלם זמנו: (ו) האם על הבנים. חיצ"ע אימא מעל צניא. וכן פירש"י לא תקח האם
 צעודה על צניה. וכן בספרי ובחומשתא אימא הטפל אם מעל הצנים. וז"ה לשון הטור י"ד סי'
 כ"ג. ולפי"ז ל"ל שמקרא אוח מ"ס צנלת על, וכמו שזאלאנוהו חסר צננתה מקומות. השמרו לכם
 עלות צהר, עד יקום גוי אויביו, שמהראוי מעלות, מחויביו. אמנם לשון הרמב"ם צ"ס (סי'
 ט"ו) שלא ליקח האם והצנים. וכן הרא"ם צ"ס המיידן (סי' תקמ"ד) האם עם הצנים. ופ"י הרצ"ם
 והמקור, וכ"כ בתשו' חכם לבי (סי' פ"ג) דלאו דלא תקח לא עבר אח"כ נועל האם והצנים
 כששתי' דקרא, אצל עשה מיהו איכא אפי' צננית הצנים ונועל האם, ע"ש. ולפי"ז מלת על כמו
 עם כמו והכני אם על צנים, אם על צנים רעשה. ולא הביטוי מונה דאמרי' (מולין קמ"א)
 טעמא דכתב רחמנא תשלם הא לא"ה ה"א לצד מונה לא (בנון לקן יולדת לא לטהרת מלורע)
 עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה, ודקח לעבר ונועל האם ללאו צברי', ע"ש. ואי לא עבר
 רק בלקיחת האם והצנים, א"כ בלקיחת האם לצד לא עבר אלאו, רק קיום עשה דתשלם עליו,
 ואין כאן רק עשה דילולת או דמלורע, ועשה דשלות, ואמאי דקח למלורע לעבר ונטלה. וע'
 דבשתי' שוות יאיר (סי' פ"ו) הוכיח דאף כשאינו רואה לקחת את הצנים מ"מ זקוק לשלם את האם
 מונה דאמרי' (מולין קמ"ט) כי יקרא מה ת"ל לפי שנאמר שלם תשלם יכול יחזור צברים וצננות
 כדי שימלא קן ולקיים מלות שלום ת"ל כי יקרא צמלורע, הנה נהי דומעט שאין לריך לחזור
 אחר הנמיה עד שתצוא לידו, מ"מ צמלורע משמע דרמי עלי' חיוצא להטפל ולקיים המנה, ומה
 מנה על החום' שמוכח מדצריהם דאין מלות שלם תשלם רק כשירלה ליקח הצנים, אצל
 כשאין רואה ליקח הצנים אינו זקוק לשלם האם, ע"ש. ואכ"כ הרואה דצברי הראשונים קדעת החום'
 דלא כשתי' חו"י, כי ה"ן צמידותיו (מולין קל"ט א') כי שלום הקן לא הוי מונה המולת עליו

כי אם לא ראה ליקח הצני' פסור מלשלת והילכך עשה כהאי לא דמי אמי' לאו גרידא, ע"ש.
 והרשב"א נחשו' (סי' מ"י) חשיב למנות שלום הקן למנוה הנא בעצרה שכי' אין מצרכין על כל
 מנוה שהיא צאה מתוך עצרה כגון השבת גולה וחזרת רצת, שלא לנו לגזול כדי להשיב וליקח
 את האם כדי שנחזור ונשלח אותה. וז"ל הרשב"א (מלך ג' סי' רס"ג) מה שנמספק לך אם מצרכין
 על העשה דהיינו השלום או על הלואו דהיינו לא תקח האם הי' נראה יותר לזכך על הלואו
 מפני שהוא עיקר המנוה דשלח תשלח אינו אלא לתקן הלואו שאם עבר ולקח נתקו הכחזר לעשה
 דשלח תשלח, ומי' אינו מצדך אלא שגורו לשלח שהנחה היינו השלום, ע"כ. וז"ל רש"י לא חיקנו
 חכמים צרכה צבילות לפי שאינה מנוה מיוחדת כמו שאר מנוה ואינו מייצג לחזור אחרי' כמותם
 אלא כשחזרנו לו, ועוד שאינו מייצג צילות אלא כשרוצה ליקח הצנים, ולשון הרש"י צבילות (סי'
 תקמ"ה) לשלח האם מן הקן קודם שיקח הצנים, ולשון הרמב"ם (צמנין המנוה ריש ה' שמיטה)
 לשלח האם אם לקחה על הצנים. ומזכיר דעת הראשונים דכשאינו רוצה ליקח הצנים אין עליו
 מיוצג מנוה שלום, דלא כחשו' חו"י. וצמנין דרשב"י ל"ט ע"ד אם תרצה שתקח הצנים שלח תשלח
 את האם ואחר כך ואת הצנים תקח לך. וראייתו מהא דכ"ל יחזור צהרים וכו' נ"ל לדמות, דנוכל
 לומר דצבילית זו אולה לר' יהודי' דס"ל שלח מעיקרא משמע, וטעם המקרא לא תקח האם אצל
 מה יש עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם, ועיקר קרא מנוה עשה הוא, אי"כ אי
 לא הוי מיעוטא למאורע דוקא הייתי אומר דדמי' הך מנוה עשה לשאר כל המנוה שמוחייבים
 לחזור אחריה' ולקיימם. אצל לרצון עיקר קרא אינו אלא ל"ת, דלא תקח הוי לאו הכל"ע, ומשמעות
 הקרא לא תקח ואם לקחת שלח, וכיון דעיקרו אינו אלא ל"ת צדאי' אין לנו לריבם ליימוד שאין
 לרדף לחזור אחרי' כמו צדאי' לאוי הכל"ע, דאטו יגזול כדי לקים מנוה השבה, כן צמאורע ודאי
 אינו זקוק לקיים מנוה שלום שאינו לרצון רק בעצרו על הלואו. ומתע' כדברי אלה מלאתי להרצ
 מהר"ם בנצחתי (מוצא צב' לתם יהודי' להרצ מהר"ם עיי'אש פי"ג משמיטה) שהעתיק חשו' הרשב"א
 דסי' י"ח הני' שאין מצרכין על מנוה זו מפני שהיא מנוה הצ"ע, ופי' הרצ מהר"ם כוונתו שאין
 המצוה נכחזר לומר שקודם שיטול הצנים יקיים עשה דתשלח, אלא המצוה נמקרא לומר שלא
 יקח האם על הצנים כדי שלא יעבור על הלואו, אלא שיטול האם ויטול הצנים ואם לקח האם
 אל הצנים יקיים מ"ע דתשלח, ולפי"ז כל שלא לקחה ונטל את הצנים ועזז את האם לא קיים
 מנוה עשה, עכ"ד. אמנם הרצ מהר"ם עיי'אש שרא נגרא צדכריו אלה, דאי כינאז לרצנן ליכא שום
 עשה מעיקרא רק בעצרו ולקח, וצבוגי' דחולין קנ"א מוצא דנשלום הקן אימתא לעשה ול"ת
 מדפריך התם עשה ול"ת הוא הניחא למ"ד וכו', ומו לר' יהודה וכו', משמע דקושי' קיימתא קאי
 גם לרצנן וגם לדדירה' לריבם לאוקוני' בעצרו וסקלה, והיינו משום קושי' לעשה ול"ת הוא, וכן
 על הרצ כ"ו משמיטה (סי' ע"ב) שכי' לרצנן דסדרי דתשלח ואינו לוקח א"כ מעיקרא אין
 כאן אלא ל"ת לבד, ואם לקחה אין כאן אלא עשה לחוד, ומ"ם צבוגי' עשה ול"ת הוא, אינו
 אלא לר"י דשלח מעיקרא משמע. יע"ש צב"מ. ועליו כתז הרצ מהר"ם עיי'אש דבוגי' דחולין הוא
 מיוצחא, דמדפריך ומו לר"י וכו', מוצא דהסוגי' אולה גם לרצנן. וע"ש מה שדחה דברי הפרי"ם
 צזה, לכן צחר לו דרך אחרת צזה, לרצנן עשה דתשלח כולל שני זמנים, כולל מעיקרא וכולל לצסוק
 אחר הלקיחה, ואיכא מליאות לעשה קודם הלואו, ע"ש. וכ"כ בצרכנת המשנה שם, ודאי אפי' לרצנן
 דס"ל ואם לקחת שלח גם קודם דעבר וסקלי' לאם חשיב עשה, דגם לרצנן שלח מעיקרא נמי
 משמע, שמנוה שיקחה לשלחה וישלחה, ודלא ככ"ו שהניח צ"ע, ע"ש. ולא נייחא דעחאי הקלושה
 צדכריהם אלה, כי מלאתי למד מרבותא שכתב הפך דצריהם מנעם, כי הרישב"א צחי' למוכות ט"ז
 כ' וז"ל הנוטל את על הצנים כ"א מושלח ואינו לוקח, פרישנא טעמא פ' שלום הקן דשלח מעיקרא
 משמע כלומר לא תקח האם על הצנים אלא שלחה ואח"כ את הצנים תקח לך, וכפ"ש"י, ולא
 משום טעמא דלאו שקודמו עשה דא"כ חיקשי לריש לקיש דאמר לאו שקודמו עשה אין לוקין
 עליו וכו' אלא דאמר לך ר"ל דשאני הכא דלא כתז רמננא ואם לקחת שלח כדכתיב גבי נותר
 וטרפת את הנותר צאם או והשיב את הגולה, הלכך אע"ג דכתיב לצסוק לא צא הכחזר לנתקו
 לעשה אלא לומר לא תקח אלא שלח. ור' יוחנן סבר דטעמא דר' יהודה משום דלאשכח לקיימיה קודם
 הלואו אצל ודאי לא שניתק לעשה הוא אפי' לר' יהודה. אצל רצנן פליגי ואמרנו דלא משמע שלח
 אלא לצסוק ולהכי כתז רמננא לבסוף, עכ"ד. הרי לפנינו מפורש יולא ממי מד מנדולי הראשונים
 דלא כדעת צעל לתם יהודה ומצרכנת המשנה, ובלא"ה אי דכדרי האחרונים האלה דגם לרצנן עשה
 דתשלח מעיקרא נמי משמע, אי"כ סדרי דלאו שקודמו עשה אין לוקין עליו, אי"כ ר' יוחנן דס"ל לאו
 שקודמו עשה לוקין עליו הוא דלא כרצנן, לכן נ"ל ציישוב עיקר קושי' הנ"ל, דהא דאמרי הרשב"א
 והכ"ו לרצנן אין העשה והלאו עומדים לפניו ציחד, היינו למ"ד קיימו ולא קיימו דמעיקרא אין
 לפניו

לפניו רק לאו לחוד ובעצב ולקחה אין לפניו רק עשה לחוד. אבל למי' צטלו ולא צטלו, שהלאו חלוי צטיטול העשה ואינו נגזר עד שיצטל את העשה צידי' צטול עולם, אי' גם לרצון דקצרי דשלות הקן הוי לאו הכל'ע העשה והלאו עומדים לפניו ציחד לעצור עליהם כשיקח האם לטעמה ויטרע או לקן יולדה. אי' קושי' הגו' עשה ולי'ת הוא צין לר'י צין לרצון, ואחידו'לא דעצר וטעלה קצריך' חלא למ'ד צטלו וכו' ותו לר'י יהוד' וכו'. וזוה אין חטו לריכ'ים לומר דלרצון הוי לאו שקדמו עשה כדעמ האחרונים הכל, ונ'י'ו אין מן הסוגי' תיובתא לראשונים, וגם יי'שנ'י על קושי'ת החיות יאיר הכל יבוא צוה על כהן. ור'איתי צתשו' חכס לבי (ס' פ"ג) דצרי'ם קרוצ'ים. לדעת צעל צשו' חו'י הכל, שכתב המשלח האם והצני'ם ג"כ קיים מלוח שלוח. כי מה שאמרה תורה ולא הצני'ם תקח לך הוא רשות כענין שעת ימים מעבד שאינו חלא רשות. ור'איי לזה עתתקן אמר הכיני נוטל את האם ומשלח את הצני'ם חייב לשלוח שגא' שלח משלח את האם, דקדקו לומר חייב לשלח ולא אמרו לא קיים מלוח שלוח, וגם לא אמר חסור ליעול. האם ולשלח הצני'ם, חלא לאגמורון דאף שמשלח את הצני'ם חייב לשלח האם, וכיון דחיוצא לשלח האם אף לאמר ששילח הצני'ם קיים מלוח שלוח דחיוצא היינו מלוח, עכ"ל. הנה ונלמד דצרי'ו הם ג'ד דעת התוס' והר"ן והרשב"א והרצ"ם שהאמתי למעלה שמוצא דמצרי'ים דלקיחת הצני'ם הוא חלק מן המלוה עד דכשאינו רוצה ליקח הצני'ם אין עליו מלוח שלוח, אפי' תמה ומה דלמרי כשהאשרוים ערפות פטור משלוח האם ומכחי'ב תקח לך ולא לכלצין (חולין ק"ט) ובתוספתא פ"י מוצא יתור, דלמיתא התם נטל את האם ולא הספיק ליעול את הצני'ם עד שמתו או עד שגעשו ערפה פטור ומשלח. נטל את האם ואח"כ נטל את הצני'ם חייב לשלח נטל את הצני'ם ואח"כ נטל את האם פטור ומשלח. יעו"ש. הכי דמלוח שלוח חלוי בלקיחת הצני'ם הראויים אליה, ואף שצטענה נטילה האם היו הצני'ם כשרים עדיין ואל עליו אז חיו'ב שלוח מי'ו צשנטרפו אח"כ פטור ומשלח. וכן מומלת תקח לך חטו למדין שאין שלוח האם כו'ה צמוקדשין שאינם מותרים לך כמ"ש הרמב"ם ס'ג' תשמי'ת (ושפיר אמר הרמ"ז שמהו עיקר הלימוד, דקרא דמשלח גופי' אלטיך לשאר דרשות ע"ש, ובלח"מ דתק עלמו צוה). עכ"ל מוצא דממלת תקח לך ילמי' דבר שאנו מלוים לשלח, חס לא יתכן לומר אי כולי קרא ואת הצני'ם תקח לך חטו חלא רשות. ומלמתי צב' צרי' יוסף (י"ד ס' רל"ב) שהצני' צצס ס' צית לחס יתורה שכתב צצצילתא דרשב"י מוצא דלריך ליקח הצני'ם דוקא וצודאי דזו המלוה כתקנה ונאי דמשמע משפתחו דקתני נטל האם ומשלח הצני'ם חייב לשלח היינו לאשמועי' דאף אם שילח הצני'ם חייב לשלח האם ומקיים מיהא שלח משלח את האם, אבל לעולם ללא קיים מלוח כמאמרה עד שישלח האם ויקח את הצני'ם, וכש"כ לפי גרסת הר"ף והרא"ש והרשב"א והר"ן והאגודה דגרסי צצצטנה אמר הכיני נוטל את האם ומשלח הצני'ם לא אמר כלום, דא"ש טפי עם מה דנווכה ומכילתא דרשב"י עיין צתשו' חתם סופר שא"מ ס' קי"ז: (ט) לא תזרע ברמך. כרמך ולא כרס אחר, והמסכת גפנו ע"ג תבואתו של מצרו לא קידש. (כלאים פ"ג מ"ה, ע"ג ורע"ב, וצרי'ים פ"ג ומכלאים ה"ו סדך לא תזרע כלאים) וצירושלמי פליגי ר"י ור"ח, לר"י התבואה מותרת שאין חלם תוקדש דבר שאינו שלו, אבל עכני הגפן שהם שלו אסורים, ולר"ח גם הענבים מותרים, דעיקר האוסר בכלאים הם הארעיים דכחי'ב פן תקדש הארע, וכיון שהאוסר (התבואה) אינו נאסר, שאינו אוסר (הגפן) לא נאסר, אבל צמוקדש גפנו של מצרו ע"ג תבואתו גם לר"ח התבואה אסורה שהיא שלו והאוסר נאסר, והעמכתך גפנו של מצרו ע"ג תבואתו של מצרו (כגון הזרע כרמו צצציעית, שהתבואה והענבים הכל הפקר צצציעית) לא קידש כלום, וכחז הר"ש דוקא עכ"ל לא נאסרו, אבל גפנים שהוספו ממתים אסורים שאין הזמורות הפקר. ע"כ, ונראה פשוט דהר"ש לא אמר דזמורות אסורות חלא לר"י דקוצר צגפנו ותבואת מצרו אע"ג דהאוסר לא נאסר מי'ו שאינו אוסר אסור, הכי נני' צזרע כרמו צצציעית אע"ג דענבים לא נאסרו שהם הפקר מי'ו הזמורות שאינם הפקר אסורות. חלא לר"ח דקוצר חס האוסר אינו נאסר לא נאסר שאינו אוסר, גם הכא הזמורות מותרות, אע"ג דהזמורות עמון אינם הפקר צצציעית, כיון דהפירות אינם נאסרים והוא כלאים כלאים שאינם שלו, גם העלים אע"ג שהם שלו אינם נאסרים, שאין העץ נאסר בכלאים חלא אגז הפרי, וכיון שהפירות (האוסר) מותרות, גם העץ (שאינו אוסר) ע"כ מותר. וזוה קרה תלויה דלמי'ו צמוקדש רע"ק מן הכר צמקדש הפלאה (כתובות פ' ד"ה חלה ערלה צציעית וכלאים, שכתב צצציעות דאף העלים מותרים, וכחז עליו דלשחתי'תי דצרי' הר"ש שכתב צצצק דאע"ג דענבים מותרים מי'ו העלים אסורים. ע"ש. ולמי'ו אין כאן השמטה, דצרי' ר"ש הם לר"י, והרצ צעל הפלאה כתב ליי'צ קושי'ת התוס' נאי' שאל דכאן העלים מותרים וקשין של כלאי כרס אסורים, ע"ו סוצצים דצרי' הרצ, דכאן העלים מותרים כיון שהצרי' מותר, והיינו כר"ח דירושלמי. אמנם מה שכתב שם צהפלאה וכן פסק הרמב"ם וכו', רי'עאל דלי'שנא הוא, דלרמב"ם דפסק כר"י צגפנו ותבואת מצרו, צודאי גם כאן העלים אסורים כמ"ש הר"ש. ועל המחבר ציר'ד

כי' רל"ץ ס"ד אני תמה, ספק בנפשו ותצוה מצדו קידש גפנו כר"י, וזוהי כרמו צביעית כחז
 סחם לא קידש, למה השמיט דעת הר"ם להזמירות עכ"פ אסורות: סן חקדש. ע' רס"י, ולסון
 הכלב"ג קדושה זאת היא ששהי' נדלל מהנחמה, כי הקדש יאמר על ההדלל, ולזה יאמר ג"כ על
 העומה, כמו אל חגע זי כי קדשתך. ע"כ. ויצע"ת סן חקדש תמטיב יקידתח, והוא כעומה
 התלמוד (קדושין נ"ו) חקדש חוקד אש, מלה אחת מוכרזת משתים. ועיקר הוראת שרש קדש לתאר
 חכונת דבר שהוא מוצרל ומופרש מוולתו, אם מלך מעלתו להיחזר כסבז ומרוסם מכל, או מלך
 פתימותו הוא נדלל ונפרס, מכל, אמר קדושים תהיו כלומר פרושים ומוצדלים מפחיתות חומריותם,
 בקרובי חקדש, אפי מופרש ומוצדל צמעה ורוממות (וויירדיג, ערהאצטען), לא תהי' קדשה, המופרשת
 מדרכי הלגיעות ומוצדלת להיות מיוחד לבנות הזמה בגלוי (חסו ההדלל צביעה לזונה, זו מעשי' צתתי,
 חו בגלוי), וכן דבר שרריך להיות מופרש מנני חלם ומוצדל מהם מלך איסור הגאה שבו, עד
 שמולים להפרישו ולצערו מן העולם מכל וכל (פֿאַרטשאפטען), כגון כלאים צכרם שהוא אסור בהנאה
 ומחוייבים לשפרו אמר עליו כאן סן חקדש. ולסון הכמזין חקדש כלומר יאמר בהנאה כהקדש. ע"כ.
 כצדק קדושין לחסר לה א"כ כהקדש, וקרוב לוור טעם שהוליא הכחז איסור הגאה צלסון הקדש,
 לחיסור כלאים כמעט שסוה להקדש, כמו להקדש אינו חל רק כשדעתו ומשנתו לכך, להקדש צטעות
 לא שמי' הקדש. ככה איסור כלאים אינו רק כשהי' דעתו ומשנתו לזרוע כלאים ויחל לי' צדק,
 וכשזרע שלל מדעתו אינו מחקדש, ככמתני' לכלאים פ"ה ע"ז, וכמ"ס התוס' (יצמות פ"ג ז') אף
 מאן דקובץ בעלמא חלם אסור דבר שאינו שלו מודה צכלאים לחינו אסור כיון שהוא דבר התלוי
 צמחשבה ודעת: המלאה הזרע. חקר הכסוף כלומר מלאת הזרע והיא תצוה הזרע כשנחשב (ר"ס
 צ"ו), ולפי"ז תצוה הכרם שאמר חמ"כ הם עוללות הגפנים והאשכולות, כמו שקראם צמקום חמר
 (קח י"ס ל') ותצוה יקב; ולדעתי ח"ל לדוחק זה, כי המלאה הזרע תחי מילי יינהו, ותצוה הכרם
 הוא השליטי, וכמו שנהוג צרוז ונקומות דבתלחא עניני יבא וי"ו צבליטי, והשני צלתו, כמו דלובן
 שמתן ולוי, כי שני מיני כלאים צכרם הם, אם הזרע שני מיני תצוה עם זרע הכרם, כגון חקס
 שצורה ותרין, או שני מיני ירק עם זרע הכרם, וכן הזרע זרע חמר ירק חמר חמר מין תצוה,
 ותרין (ערמז"ס רפ"ה דלכאים), וממין זה האחרון דיבר הכתוב: המלאה. היא תצוה המלאה
 צקשין שלה: הזרע. הם מיני ירקות, כענין כגנה זרעי' תלמיז וכעורגל דצדרי רז"ל זרעוני גנה
 על מיני ירקות ודשאים: וחבואת הברם. הם ענני הגפן, ושלשת המינים האלה: המלאה (התצוה),
 הזרע (הירק), ותצוה הכרם (ענבים), נאסרו בהנאה צנרעו יחד, ויראה שאין פירוש. אשר תזרע.
 על פיזור הגרגרים צארץ (זאען), לח"כ הוא מיוחד לגמרי, חבל פי קצלת הזרע לנמות, והיא
 ההשרפה (וואורנעל פֿאַססען). והתיי' הוא לכסתר (וכמ"ס למעלה צמשתים צצכורי מעשיך אשר
 חזרע צדה) ומוסב על המלאה והזרע, כי התצוה והירק צכרם אינם מחקדשין רק משפרישו
 צארץ, משעה שיתפשטו הזרעים צקרקע (ערמז"ס פ"ה הי"ג), וכוונה קרא כאן את התצוה צסם
 מלאה, להורות שאין התצוה מחקדשת חלא כשגרעין התצוה עדן לריך להמתלא מן הקשין שלה,
 ונקראת מלאה, חבל כשהוא יצפה כל לרכה עד צנקרא דגן או תצוה אינה עתקדשת, וכן קרא
 את ענני הגפן צסם תצוה הכרם כי אין ענני הגפן מחקדשים רק משיעשו כפול הלגן וקודם
 שיעטלו כל לרכן, כי כשצבר צשלו כל לרכן, ואינם לריכים עוד לחרץ יקראו ענבים, ומעטם זה לא
 אמר כי חקדש רק סן חקדש כענין שמת, כי האיסור תלוי צמחאים, התצוה והירק משפרישו,
 והענבים משיעשו כפול הלגן, כי אם ליקט התצוה והירק קודם שפרישו וקודם שיעשו ענבים כפול
 הלגן אין צו איסור כלאים, וצמחצרת אגרות ישר רולה לחדם פירות חדש צמקרא זה לאמרי, הכתוב
 אשר זרעית מיני דגן צשפה צשם צו גפנים כדי שהמלאה (ר"ל היתרות) לא יכשר לל קצול עומה
 את התצוה קודם זרעה ולחמ קלירתה ע"י הטפים הנופלים מן התצוה ע"י עבודת הזרע או
 הגפת חרונם הקולר, ופירש חקדש לשון עירוף כדי שהמלאה לא חטק את הזרע. — חו דרך
 עקש זר, כי אם עומה גמורה מותר לגרום לחולין איך יעלה על הדעת לחסור ההכשר התצוה
 לדי עומה, ומה יענה על שדך לא חזרע כלאים? ועל צגד כלאים? גם לדצרוי מלות. סן חקדש
 המלאה. מחוצרים יחד, חמנם הנגינה מפרדת ציניהם, וכבר אמר הרמז"ב כל פירות שאינו מוסכים
 עם נגינת הטעם לא חאצת ולא חתמע אליו. והנה חונקלם ויצע חרגמו המלאה הזרע דמעת זרע
 מלאה כסוף לזרע, לפי"ז יצבר קרא מחד מינח לתצוה עם חרין, חוה כמ"ד (חולין פ"ג ז') דכי
 זרע חטה ותרין או שצורה ותרין מיטייז חוה ליתח לדידן דקיימל"ן כר' יאשי' ללא מיטייז עד
 שזרע שני מינים עם חרין, וחולין קט"ז ופסחים כ"ה אמרו תחי קראי כתביז חתיב המלאה וכתבי
 הזרע, הנה ציאר המלאה הזרע לתחי עניני כראוי למשפט הלסון, חמנם מה שאמרו עם זרוע
 מעיקרו צצטרסה דכתביז הזרע זרוע וכל הסיף אין לא הסיף לא דכתביז המלאה, זה אינו חלא

לאורך חגאי ללא דריכי זריעה במטולה יד ומטכחת לה כלאים לדוריי' זרוע ונא צמעציר ענין קבוצ וכדומה, אבל לר' יאשי' ללא מייחייב רק במטולה יד לא מטכחת לה. כוונת חוב' (קדושין ל"ט סד"ה לא) וכ"ד הכ"מ דלר' יאשי' דקיימנ' לן כוחי' ליחא למחני' דמעציר ענין וכדומה (עיי' ר"פ פ"ה דכלאים מ"ז דריש לקים לית ל"י הווא דרוע מעיקרו צמטתה ע"ס ובספ"ז האריך צוה) איך יכליין למש' אלינא דר' יאשי' המלאה הזרע לחרי עניני (כמשפט הלשון) המלאה היא המצוה הממלאה צדקש המצולה, וכלישנא דמחני' (פ"ה דכלאים מ"ז) אם הביאה דגן מדלק. הזרע. מפש' לה לר' יאשי' הירק, והיינו מין ירק העושה לשלש שנים כקנבוס ולוף וכדומה שהוא נגמר עם הכרם. אשר תזרע. כשהכרם היה לזריעה או מתקדש ונאכר, דשלל כדומה לזריעה כגון שעצר בכרם ונפלו ממנו זרעים או שילאו זרעים עם הזבלים או עם המים, או שהי' זרע או זרה בשדה לנן וסיערתו הרוב לאסוריו ונפלו הזרעים בכרם ולמחו לא מתקדש. ע"ז נאמר אשר תזרע, וזה לא זרע, הכי דרשו צספרי וכ"כ רמב"ם (פ"ה דכלאים ה"י). והנה מנה שפירש רש"י המלאה, זה מלוי ומוספת שהזרע מוסף, מלשון זה, משמע כל מה שנחמק מן הזרע כשזולת וקשין של תבואה מתקדש ונאכר בכלאים והוא כדעת התוס' (צ"ב ל"ו א') וכ"ד הר"ם ספ"ז דכלאים. אמנם דעת הגר"א שהקשים והעלים מותרים, והוא דלמחרי' הקשין של כלאי כרם אסורים אינו רק צמלתן וכדומה ולמענו טוה יותר למי, כוונתו למשנה דכלאים פ"ה מ"ז, ומצוה יומר צצורו ליו"ד סי' רצ"ו סק"י, שדעתו נוחה יותר לשון מלאה, שהם הגרעינים הממלאים את המצולה, כמו מלחץ דמעשפים כ"ב כ"ח, והנה טעמו דר' יאשי' ללא מייבד רק זרוע שני עניים עם המלך במטולה יד, כבר כתנו שהוא מדכתיב לא תזרע כרמך כלאים, הרי דנעיין כלאים כב ומכרמך, ומאי דנעי במטולה יד מדכתיב לא תזרע כרמך כלאים, משמעומו שהכרם עלמו דהיינו המלך זרוע עם הכלאים, דלא"כ לכחוב כרמך לא תזרע כלאים: (י' לא תחרוש. והוא דיין להנהיג יחד קטורים זוגים שזולת טוס נשא (רש"י). דנקט צמסוק זה ג' דברים שור וממור יחדיו, סתם שור עומד למרישה כד"א תורא לרדי', ממור למשא דהיינו למשך את המשוני, לכך קאמר לא תחרוש צבור וממור יחדיו, וגם לא תמשך ממור עם שור, וגם לא להנהיג שור וממור יחדיו חף בלא משא; ומאי דהתחיל הסוק צמרישה לצד, זה כלל גדול כשרולה לרצ' צמנה עניינים שאינם דומות זו לזו או מתחיל הלשון צמה שרולה לומר צמאונה, כמו מדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי, דמשיב ג' דברים דשא זרע ואילנות ואינו מזכיר צמלתת הפסוק רק מדשא, וכמו ומדבר מרים ואחרן צמשה אמר בלשון נקבה משום דמזכיר מרים צמאונה (הגר"א). ולשון לא תחרוש דקרא לאו דוקא, כי כל מלאכה מהמלאכות כרישה וכדומה אסורה, ומשם קרא מלאכה מרישה כי יושבי הארץ רוב עסק מלאכתם ה' עצודת ארמה, ורצ' הכחוב צהויה, וימכן עוד שהוליא הכחוב איסור מלאכת כלאי צמה בלשון מרישה, להורות על המקובל מרבותינו על המנהיג את הכלאים שהמנהיג כלאי צמה קטורים יחד זוגים שזולתת שום משא אסור מה"מ ולוקין עליו, כי ההנהגה הוא ענין הנהגה צמקת המרישה ואי אפשר בלעדה, כי דרך המורשים לחרות תלם קמוך לתלם, כשמתחיל עדי"מ לחרות ממצת שדא הולך ומורש עד קלה שדא למעצרו, וצטורו הולך אחר צמהות המרישה צדך"ז, זה, הוא אומ' הדבצן לבין צו הצמהות אל תלמי השדה ומכניד יחד הממרישה למרוך צו את המקדש, וצצורו אל סוף תלם שדא צממעצרו, הוא מחר עם צמהותיו אל ראש שדא למצת ויחמיל משם תלם אחר קמוך למלם ראשון, וצמרתו זו אינו מורש כלל רק מולך ומנהיג הצמהות הקטורות צדצן וכלי ממרישה, צלתי מרישה עד צווא למצת שדא למצור ולחרוש ממצת למעצב כהלם הראשון, הנה להיות שהנהגת הצמהות מקוף תלם המעצבי למללת תלם המצתי הוא לורך המרישה שאי אפשר בלעדה, לכן שפיר כלל קרא צלא תחרוש גם ההנהגה, והמצובן צמלת יחדיו דקרא, שהוא נראה כמותר, דלאיסור מרישה גופה לא אלתריד כ"כ, דחף בלא זה הוי ידעיין שאין האיסור רק צמיהם יחדיו השור עם הממור, כי לא נוכל לטעות ולומר שאסור לחרות צבור לצדו וממור לצדו, דהכתיב צצנת למען יום שורך וממורך, אלמא שטושים צהם מלאכה (כצצור כאן צספרי) ואם להורות שצריינים להיות קטורים יחדיו, גם לזה אין לריך קרא, דכל מרישה לא מטכחת לה צמאיים קטורים צכלי הממרישה ואסורים יחדיו צל יוכלו לפנות זה לעינין וזה לשמאל, ולמה זה הוסיף קרא מלת יחדיו, דמרישה גופה לא מטכחת לה רק כשהם יחדיו, אבל כיון שכלל בלשון לא תחרוש מיידי דשייכא למרישה שאי אפשר בלעדה, דהיינו שהנהגת הצמהות פנויות מלאכה מקוף תלם אל ראש תלם כדי להתחיל מחדש תלם אחר ממצת למעצרו, והנהגה זו צמרת הצמהות יכולה להיות חף צמאין קטורות יחד צכלי הממרישה כיון שאי אינו מורש כלל, לכן הוסיף קרא מלת יחדיו, להורות שהנהגה זו אסורה רק כשהם קטורים יחדיו, וכמה נעמה צוה דרשת הספרי דילף מלת יחדיו לאסור ההנהגה, (עיי' חוב' סולין ע"ס צ' ד"ה עד שפירוט לך הכחוב יחדיו) כי מלה זו יורה דבלשון לא תחרוש נכלל כל המלצרף

המגטרק למרישה ויהא ההנהגה, וחס לא חפרם כן אין לדקרה זו מקום להנהגה, וכאילו היא פורשת
 באורי, ואין לומר יחדיו הגטרטת עם רישא דקרא, ולפי דרכו חט למדים עוד להנהגת כלאים
 אינה חסורה רק בשנים זה המשאת שום דבר, דומי' למשאת הדרכן צפת הנהגת הנהמות בחזרתו
 אל חלם הדש, וכמ"ס רשי' כאן להנהיגים יחד זוגים שהולכת שום משא, (ומן החימה שדברי רשי'
 חלה היו שהעלם דעת הרב ז"ח ציר"ד סי' רל"ו, שאוקר עם הנהגה לזדה צלתי שום משא, וע"פ
 צרי"י) הנה המוצר אפי"נ לכל המלאכות חסורות צנהמות, לא אמר קרא לא תעשה כל מלאכה צפור
 וצמחור יחדיו, רק אמר לא תחרוש, לפי שיש צמרישה גם הנהגה בלא מלאכה: (יא) לא תלבש
 ים צמחמותו שחיס, מעשה הלזישה (אנקליידען) ושלח יהי' לצוש (געקליידעט זיין) לזה אמרו (סוף
 מכות) כשעסה כדי לפשוט וללבוש והם מחרין זו על כל שהי' ושהי' חייב על כל אחת ואחת, דאפי"נ ללא
 עשה מעשה מ"מ לוקה דכיון שהי' יכול לפשוט ואינו פושט ועומד צמלבושו זה חשיב מעשה (עי"ש ריטב"א)
 דכל הנמנע ומעולה שהי' צמור ורשותו לעשותו נקרא עושה, תראה דוגמתם (שמות ד' כ"א) ויחזק את
 לבו, ויש פעלים המצדדים כשמות כמ"ס (אחרי מות י"ח כ"ב) ואת זכר לא תשכח: צמר וששתים.
 לרבותינו אין לנו למד האסור צפשמים רק למד רחלים, אבל שאר מיני צמר כגון של עזים ארנבים
 וגמלים מותרין, ואף כשחעברז למד רחלים צשל גמלים, חס הרוב משל גמלים, מותר לערבו אפי"נ
 עם פשתן, לפי שצבר נחצטל של רחלים צשל גמלים, כרתגן צפ"ק לכלאים (ובתשו' ר"ע אג"ר סי'
 קפ"ט וסי' ר"ז התקפה מה ע"ד הר"ן (גדלים כ"ב ח) שכתב צפת שולחו עם צמר צמחור אחד
 דאקור ללכלו צמלצ, דריש דהוי כמו משהו לא צטל דהוי דבר שיל"צ דאפשר ללכלו עם צמר, אף
 דצמין צשא"מ אין בו דין דשיל"מ, היינו דוקא דדבר שאסור עכשיו ולמחר יהי' לו היתר, אבל
 דבר שיש לו עכשיו היתר לא צטל אף צמין צשא"מ, איכ' אחאי אמר"י הכל צמחני חס רוב מן
 הגמלים מותר, אחאי יצטל למד רחלים צגמלים, הא הוי היתר צהיתר ללא צטל לדעת הר"ן כמו
 דצמר לא צטל צפת ללכלו צמלצ, דמה שילוק צין ריש משהו של צמר שצנלצ צפת שלא צטל
 משום דיל"מ דהוי היתר צהיתר, וצין למד רחלים דצטל צלמר גמלים, הא הוי היתר צהיתר, ואי
 דלמד רחלים שס' איסור עליו דאסור לחצרו עם פשתן, הי"נ צמר שס' איסור עליו דאסור לחצרו
 עם חלצ, והיניח צ"ע, וכן העיר ע"ז צתשו' סי' ר"ע, וכ"ל ללא חמורו רבנן דשיל"מ ללא צטל
 רק דבר שאין תשמישו חלל פעם אחת כגון אכילה וכדומה, אבל לא לענין דברים שחשמיתם פעמים
 הרבה, כמ"ס הרב גלי"ח (פסחים צבוג"י דחשע לצורין) דהא דזינה שולדה צ"ע לא צטל מעטם
 דשיל"מ, היינו לענין איסור אכילה, אבל לענין איסור עלטול לא שייך דשיל"מ, דאכילה אחרי מה
 לנו ללכלו היום צאיסור חלל כוכל ללכלו למחר צהיתר, אבל עלטול יכול לעלטול היום וגם למחר,
 ששעלטול שיעלטול היום הוא צפ"ע ולמחר צפ"ע, (עי"ש שמי"ש צזה היטב תמי"ח הרל"ס על רשי'
 למי"ז צלמר רחלים שחעברצ צשל גמלים, לא שייך לומר לאסור עליו לחצרו עם פשתן שלא יצטל
 הרחלים צגמלים מעטם דיוכל להחלצם צחערוצת זה לצדו, וכל ימיו יהי' איסור פשתן של עליו
 חערוצת זה, ודבר שחשמיתו היום אינו תשמישו למחר לא חמור"י צי' מעטם דשיל"מ, כיון
 שחשמיתו (סרי'): (יב) גדילים. לר"ל הוא חלק מן הליגית הסמוך לכנף הצבר, שצרכין שום אחד על
 שאר שצב הסוסי, וצומן החכלת שיהיה הכריכה צמור חכלת וצמור לבן (ע' רמב"ם וראצ"ד,
 שהלכות ליגית) היו צחמת כעין קליעה, וצלשון אחרי קורין לקליעה גדיל, וחרגוס מעשה עבות
 ועוצר גדילין, ויתורבס גדילים (פלעכטווערק), וא"ת גדילין כרוספרין והוא (קאכטען, ס"לחטען),
 והכל אחד: כסותך אשר תכסה. אין זה כסוי עור חסם (צמדבר ד') שהוא חלל דעקקע)
 שהרי הוא צעלמו נקרא מכסה עור חסם, והמיוחד לכסות צו צלילה פפור מליגית, אבל הוא שס'
 המופסו (צעדעקקונג) ע"מ שבות יעקב, ונקרא הצגד שצוצצין אותו ציום צסם כמות מלד פעולתו,
 כי הוא מנין על הגוף מפני קור וחום ועקילת צצונים ויחושים וכדומה: (יג) כי יקח. לשון קיסה
 פירשוהו רבותינו (רי"ם קדושין) לשון קנין שע"י כסף שנותן לה נקנית חלו (אחאייגענן) וכבר
 מלאנו לשון קיסה. על הקנין משכו וקמו לכס' לאן (בא י"ב כ"א) וצמח"י (יו"ד ל"ב) המקמות
 שהוא לשון מקם וממכר וכן קמו לכס' מנן (שמות ה' י"ח) הוא לשון קנין כעש"ש ויש ללרף לזה
 עוד דמלאנו לשון קיסה על הקיסור והאיסור פקח קוח (ישעי' ס"ח) שהוא להריקם פחיתת המאסר
 ויש דומים לזה צלשו"ן כמ"ס (מי שרה כ"ד כ"ב) ויקח האיש חס' זה, ולפי שע"י קדושין האשה
 נקשרת עם האיש להיות לו לצדו לצבר אחד, לכן נקרא לשון קיסה (עסעפערצינדונג): כי יקח איש אשה.
 מעמו כאשר יקח האיש אשה צלקומי חורה שסם הקדושין צכסף היא המאורסה, ואחרי ימים צא
 חלי' ושגאה שלא היתה ערבה עליו צצאחטה, והסכים צצקר וצא לצ"ד וטען שלא מלאה צחולה,
 סבה זה נחשו"ן להוליאם צלי' וחסר הצחילות שהיא הכחוצה שכתב לה, ומפני שצצוקת צחולה נחקרשה
 חליו הוא שוען על"י שזינתה חחמיו (עמב"ץ). הנה מה שטען על"י שלא מלא לה צחולים אין
 עענחו

דברים כב

מענתו עלי' דברים צבולא בלא ראי', אבל הניא עדים שבצבולא תמחיו צעודה ארוקה, דחליב אין
 צדכיו ומש כמזכר צבולא, ח"כ הדבר תמחיו שיהי' עיקרי הדברים חקרים צמורה, ולא ראיית
 לאחד מהמספרים שהעורר ע"ז. ויכל שכל זה יובן בלשון. ושם לה עלילות דברים. כי שם עלילות
 הוא מלשון ומעלה זו מעל שנאמר בצויה (צמדבר ה') שענינו בגידה צמונת זולתו (אונטרריע),
 כי אשה נשואה או ארוקה לאיש המוסרת עמנה לחמרים היא צוגדת צמונת צעלה, כי הוא חסר
 לה צמונת שחיה רק צרשותו, והמכוון ושם לה עלילות, יאשים אותה שבגדה ומעלה צמונתו (ער
 לעגם חיהר טריאלאזיגקייט חויף), שחפרה עמנה לביאה לאיש זולתו, וכבר מלאנו שרש עלל על
 מעשה הזנות כמו' (שפטים י"ט) ויחשלוו זה. ושימת עלילה זו היא ע"י הגדת עדים, שהעמיד
 עדים עלי' המגידים צצ"ד עלילה, ובגידתה זו, חשו המכוון צמלת דברים שאמר קרא, שענינו
 דבור העדים (חויסזאנג) וכח"ש ע"ז לקמן (כ"ד ח') כי מלא צה ערות דבר, וכמו הכה אמת נכון
 הדבר, צמלת דבר הוא דבור והגדת עדים, הכה מנזכר בלשון המקרא עמנו שהוליא עלי' ש"ר ע"י
 עדים המעידים עלי' שזינתה תמחיו צעודה ארוקה; ח"ל הספרי ושם לה עלילות דברים יוכל אפי'
 אמר הקדמת לי את התבטיל והיא לא הקדימה, ח"ל עלילות דברים עלילות דברים לג"ש מה
 עלילות דברים האמור להלן טענת צמוליס חף עלילות דברים האמור כאן טענת צמוליס. ע"כ.
 והוא נכון לדכינו ע"ד הפסטי. וי"ל להוסיף עוד צצמלת ושם לה המוזן צו הצאת עדים כי
 מהוראת מלת שם צשי"ן שמאלית, אות וסימן כמזכר (וינך ליא י"ט שימה צפיהס) וממילא
 יובן כי כל אות וסימן הוא עד וראי' על דבר המכוון צמותו סימן, סימן האצדה הוא
 מעיד לידע אותו שהוא צעל האצדה, אות שנת אות צרית הוא המעיד למשמרו היותו
 מיוחד לקדוש ה', ולזה תמלא לפעמים שם ערות צא צמקוס אות, וכן צא אות צמקוס
 ערות וראי', אמר (יהושע כ"ב כ"ח) עד הוא ציינו, המצח חינו צר הגדה רק סימן זרות,
 וכן בגל הוא עד חיו מלא אות וסימן לדבר המותנה ציניהס, (לייכטן, מערקמחל, צעוויז)
 אותותם לא תככרו (חויב כ"ח) מה אות כי ירעה (מי"ב ח') הם ענין ערות וראי' (צעוויז)
 קדוש ישראל החור (תהלים ע"ח) כי רש"י לשון סימן כמו והחיות תו, וסימן הוא לשון מופת צקשו
 אות וסימן היס ה' צקרבנו, ע"כ. ויש דומים בלשון יון, (עמי"ש צמותות מלרים וחר"א זיי"ן ג' והרביתי
 צמותי) לפי"ז טעם ש"ש לה' מניא ראי' צעדים גדה (צעוויזע געגען זיא) לה כמו גדה,
 כמו אפי' קדוש רעים וחפאים לה'. גדה ה' מלא לרנוט, כי יודר נדר לה' (ר"ש ממות) הוא לרצותיו
 גדר לטון ה' כח"ש, המצבר מזה כי הקצלה הולכת מישרים צדך לשון המקרא: (יו) ופרשו
 השמלה. ה"ז משל מחורין הדברים כשמלה (רש"י), והוא מדכשו של ר' ישמעאל צפסי וצמכילתא,
 וא"ל כי זאת לפנים צישראל ומכניסים המתן והכלה לחופה וצודקין אותן, והעדים שחמרים להם
 מצמוץ, והם שהחמרים קורין להם שושניעין, וכאשר יפרדו נכסין העדים שם ולוקמן השמלה אשר
 שכן אותה עלי' ויראו הדמים, זה ידוע צבולא ובפסרי וצדה, וקורין השמלה הוא סודי, ולכך
 יאמר כחצו שיערות חז"י ואמה השמלה אשר לקחו מיד העדים ויאמר מלה צמולי צמי, וצודאי
 עלרך למזר הדברים צעניקים הרצה שהכתיב יקבר צהס, אבל לא אמר ה"ז משל מלה המעייד
 מוילא שם רע חפ"ט מלא צעל, ופשוטו של מקרא כדכרי האומר עד שבצל, וכך אמרו צמלה
 ר"ש צן יעקב אמר שמלה ומשם והלכה כדכרי, וכן טעם הפרשה, כי אמר הכתוב שמלה ולקח
 חזי העברה ואמה והוליאו את צמולי העברה ידבר צעניהס, והטעם כי הצביעה הזאת לא צדו ואמר חזי העברה
 וגר, וחר ואמר ופרשו השמלה צעניהס, והטעם כי הצביעה הזאת לא צדו הוא שהקם שלו
 אבל שחוף האם צעעשה מפני שענין השמלה הנשים יתעסקו צו, וכן יודעות וצקיאות צדוני' ולאם,
 ראי' שחממות וחזיא אותה לצ"ד, אבל טענת את צתי נחתי לאיש הזה לא צדו צצ"ד היא והאם לאו
 צעלת דברים קדתי היא, או אשר שיקר האז טענותיו צצ"ד יתפוש צעמלה אשר ציניהס אשמו
 חמת נכסות כחותה ויפרשו אותה צעניהס צצ"ד, והנה לא החכמה האם צפרסם ולא צאה לצ"ד כלל
 מלה מפני ענין השמלה (רמב"ן); וצד"ל כחצ דאף על גב דקאמר (צ' נערה שנתפתחה) דלכאז"ל
 הדברים ככתבן, לא צא לשלול שאין פירושו שהוא דרך משל, מלה ה"ק דלכאז"ל יכולים אנו לפרש
 הדברים ככתבן, אבל גם ראצ"י מורה דלפי האמת אין הדברים ככתבן מלה ה"ז משל וכו', וכה"צ
 כחצ הכצ צעל כיו. ע"ש. והא דנקט קרא כשמלה דוקא מלה שהוא כענין שמלה חדשה גבי
 חסי' השלוני ורצעם, שדכשו (צפרק חלק) מה שמלה חדשה אין צה שום דופי ופירש רש"י
 שום דופי גמגוס. חשו נני כוונת ר"ל שדכשו (צפרק קנח דחגיגה) שמלה לך קלין חסיה לנו
 גר עשיר אמה צמורה ומחוררת היא צידך כשמלה קלין חסיה לנו ותלמדנו וכו': (ב) ואם אמת
 דיה, אמת לא ידוע רק על פי שנים, ולפי שהכתוב ירש צמוני הצמולות כי כאשר חסיה
 מחוררת חקל וכאשר לא חורקה היא פטורה, לא הולך לפרש כאן ושם אמת היא הדבר, שזינתה
 צאירוס"

זאירוסין וזניחה זרונה, ואמר ברוח כי עשמה ככלה זישראל לזנות בית אבי, והגבלה היא בעשות' כן לרונה, לזנות הוא כאשר חשטה אשה חמה אישה, כי הנערה אשר לא ארסה לא תקרא זונה בעצמה עם אחד העם, אבל היא מיועדת לו (הרמב"ן); וז"ל הרא"ם ואם אמת הים נעדים והתראה זניחה לאחר אירוסין, לא אם היה אמת שלא נמלא לה בחולים, כדמסיים ז"י קרא לא נמלאו בחולים לנערה, דא"כ אחי לאו בת סקילה היא, דלמלא קודם אירוסין נבעלה, וא"כ לאחר אירוסין דלמלא לא היה עם עדים והתראה, אלא ע"כ לומר דה"ק אם אמת היה הדבר שלא נמלאו בחולים לנערה, אלא זניחה אשר אירוסין נעדים והתראה כפי מה שטען על"י בעלה ע"כ. הרבו דברים להפליא חנאים הספרים במקרא, ולדעת א"ל להוספת דברים אלה, כי לפי המצוה לנעלה בלחון וסם לה עלילות דברים, שהנכוון צו הגדת עדים על מעילתה לזנות זאירוסין, אי"כ מה שאמר כאן ואם אמת היה הדבר הזה, פי' אם דבור העדים על"י, אמת הוא, והיינו עלילתה ומעילתה בחרום שלה, והיא הזנות שתחטיו, ותכרמו (וועגן דיעזב אויפזאגט וואסר איזט): (כב) נעדה בתולה מאורשה. ענין נערה המאורסה, כי כאשר יראו עדים מרחוק איש חופס נעברה ושכח ענה צעיר והרימו העדים קולם והתרו בהם, לדעת רבותינו, יחסינו שניהם סקילה, שגם האשה בחזקת מזה לדעת כיון שלא לעקב כלל, כי דרך כל חנוכה לעקוב צעיר להושיעה ולהגילה, ואם יראו אותה צדה שיחזיק בה וישכנה, הרי זו בחזקת חנוכה ופטורה. וטעם לעקב יחכן לעקבה או שעתה אם לעקב אין מושיע לה, כי אפילו שמוע שלא לעקב פטורה כיון שאין עם מושיעים לה, והכלל אם יש לה מושיעים צד צעיר צד צדה חייבת, אין לה מושיעים צד צעיר צד צדה פטורה שלא דבר הכתוב אלא צדוה, ולא ידעתי צדן העקב אם ראינו נערה שהחזיק בה איש והיא ללחמתו צד כל כחה וצדוה ואוחזת צד צדו או בשערתיו להמלטו מננו, ולא ידעה לעקב, למה תסקל, אלא גם העקב צדוה לדון זה מן הסתם צעיר מפותה וצדה חנוכה (רמב"ן) ונראה שהכתוב לא הזכיר רק העקב שהיא קלה האחרון מסימני איניסחה, כי נערה בחולה בחללת החפסה צדי איש לא תעקב להשניע קולה צדדים, כי מתנגד הדבר לכבודה ורפסה היא לה שיראו בני אדם החלוקים האיש זה, לכן בכל יכלתה השתדל תחלה בהלנה והסתר להגלל מננו אם בהרמת יד נגדו וכדומה מן החלוקות אשר נכחה לדחות ולהמלט מננו, ואם אחר כל אלה תמלא פולשת כחה נגדו, כשמתבטח כי רב פילו על"י ולא תמלא עוד אופן להרמיקו ולדחותו מננה, אז תרים קולה להציל לה מושיעים, ועצו הכתוב סימני איניסחה הקודמות, ולא אסו רק האחרון שהיא העקב. והנה לנאי דקיימל"ן (סנהדרין נ"א) דלר"ך שיתיר עלננו למיטה, ואף שמתרין צו ונודיעים לו סיני אמה מיתת צ"ד אינו הכרח אלא כשיאמר על מנת כן אני עושה, אבל כשאנו רק שותק ומתקין בראשו ואנו יודע אני פטור (רמב"ם רפ"ב מן סנהדרין), אי"כ למה האריך הכתוב למתלי חיוז מיתחה ופטורה בעקבה, הלך הכל חלוי אם התירה עלמה בפירות למיטה, דבלא"ה אף בלא לעקב פטורה, ומה אהני לן העקב להורות שהיא חנוכה לפוטרה, אם התירה עלמה בפירות צפירות א"כ גילתה שהיא צדוה? הנה לדעת הרמב"ן דא"ב דצ"ג. ר"ע ור"י יברג ואל יצבור, היינו שעתה עליו שיהרג על שמו של הקדיש, אבל שיהרג צד צ"ד אין לנו ואי עבר פטור. כדדרכין הכרת חכמת הנפש הסיי, היא לא חנוכה ולא מוטעת, יחא קרא דינן, דא"ב שחתו זה שאין האונס מתיר וקבלה התראה זו, מ"מ אין לנו לרונה נמיטה, אבל לדעת הראש"ד דג" עבדות הללו שהם חממת חוצה עלננו, אם חטו בהם ועברו עליהם אף באונס ימיתו צ"ד (עיי' מרושי ה"ן סנהדרין ס"א ז') קש"י לו קרא. ונראה שאין טונת הכתוב רק להודיע אופן המייבנה מיתה והפטורה, דכשלא לעקב יש מוקם להמיתה והיינו כשהתירה עלמה למיטה צפירות, וכשעקב יש מוקם לפוטרה אפילו התירה עלמה א"כ למיטה צפירות, ואף שזזה גילתה שצדנן עשמה, מ"מ כיון שתחלתה באונס אין למייבנה אף שפוסה צדוה, כרצא (כסודות כ"א ז') תחלתה באונס ופוסה צדוה שחומרת הניחו אותה מותרת לבעלה ד"ר אלצטס. תדע דלעקב דקרא לא בעקבה תחלה ועד סוף קמיירי, דמדכת"ב אין לנערה חטא מות שאמר על"י יציע בתרומתו לית לעולמתי' דין קטול אלהן גרצא יפטרינה מני' גביטא, ואי בעקבה תחלה ועד סוף קמיירי, הו אנוסה היא ואמת ישראל שאלכסה מותרת לבעלה, אלא ע"כ דתחלה לעקב והראית שהיא חנוכה, ואח"כ כשקבלה התראה והתירה עלמה למיטה, אף שאין למייבנה מיתה כיון דתחלתה באונס, מ"מ חסורה לבעלה. ופתחא דמילתא הכי הוא דרוב הנבעלות באונס סופן צדוה ד"ר אלצטינה ונתהגי' מנערה, כדמשמע צירובלתי פ"ד דפוטרה בהאי אחתא שנבעלה באונס ואל" כ"י ולא ערב לך צדוה, אל" אף שנתחלה אינו ערב בצדוה ערב, וכיון דסתמא דמילתא הכי הוא, שפיר מוקמינן לקרא בהכי. ולכאורה נראה כי דעת יצ"ע בזהו דשמואל דתחלתה באונס ופוסה צדוה חסורה לבעלה, וכ"כ בית הלל בזה"ש ס"י ו' קפ"א, וכ"כ בני יחושע שם בחבובות, ע"ס. ואפשר דלמתי' לדברי יצ"ע אליבא דכ"ע, ואף כרצא מודה

מורה זאת, דעד כאן לא סליגי אצוה לשמואל ורצא אלא כשתחלת זיאה צאונם הוי' אי אמיני
 זיי דינר אלצטא והוית אנטוסה אף כפסוסה צלון, אבל כשלא הייה אנטוסה רק קודם זיאה, דהיינו
 בעת שהיינו עלי' בקירוב צטר ובעת המחצוק עמיה צצוק ונטוק וכדומה מן המשמושיין, אם צמטך
 זמן זה לעקס עד תחלת הזיאה וזו שתקס, אף דגם צבטיג יש סצרה לומר דינר אלצטא ותהיה
 כאנטוסה אף בתחלת הזיאה, מיינו מודה רצא דזו אסורה לצנעלה, דרצא לא שרי רק כשתחלת זיאה
 צאונם הוי', אמנם לענין מיחה צודאי כיצע מודו לפטורה, אע"ג דאחרו צה והתירה עמיה למיחה
 מיינו כיון שע"י שהיינו עלי' בקירוב צטר וע"י סיצוק ונטוק, אע"ג שלא לרלוניה היחה כי המחצוק
 עמו כל מטך זמן זה, מיינו התפעלה להחלצט צילר להחמלת הזיאה ולהחיר עמיה למיחה וכיון
 דהא שהתירה עמיה אינו מרלון ומסך גמור רק מלד אונם להלצטס ילר תחלה, ומזיד הקרוב לאונם
 הוא איך צדינו למיזבה מיחה, וזנה האוסן קרל מנשתעי דלעקס תחלה קודם החמלת הזיאה ואח"כ
 שתקס, צנה איך לצערה מטל מוח, ומיינו אסורה לצנעלה לכיצי: (כד) ענה. הענה והספיל אוחה
 מנשכרחה מהיחה עוד ראו' לצנעלה (רע"ט): (כו) איך לנערה חצא מות. מייל מוצת דין דקסל,
 פירע מטל לטון עונם כמו זאת תהיה מטל מלרים ומטל כל בגוים דחרגונו פורענות מלרים (אכ"ר י"ד)
 ולרצוטינו (סנהדרין ע"ג) כולי קרל יתרה הוא לפשיטל דכשנאכסה איך לה עונם כלל דכל אנטוס
 דמנחא פטרי, וע"כ לדרשה אחי, ואמרו, מטל אלו סיני כריחות, מוח אלו סיני מיחה צ"ד,
 ולהורות דכל סיני כריחות ומיחה צ"ד שצערות מלינין אוחן צנפטן דומי' דערה מאורסה, לדברייהם
 מטל מוח חרי מלי נינהו איך צה לא מטל ולא מוח, ומסרון הוי"צ דומי' דמנחא ית עמד זנולס
 והצינו צמלת מטל ענין הכרת, שפירשוהו מן והייטי איך וצני שלמה מטלים (מ"א א' כ"א) שפירשו
 ספרים ומנועים מן הגדולה, ועונם הכרת הוא מסרון הנעום הגדול המיועד לנטש צפיי עה"כ.
 כדליחא צפסרי איך הכרתה אלא הפסקה, עיי' ויקרל ד' י"ג יאשמור, וצ"ל מנחמה צפס
 הכמצי"ן, וצמכרעצ"י (ויקרל י"ז צ') אם הכהן המשיח ימטל, יגרע טוב"ש כדילא והייטי איך וצני
 שלמה מטלים: יקום אי"ש. ילה איך זה כענין צמנה הנצנפת סכ' צה וזת הצמנה דחרגו, כי
 אמנם הצמנה לא מתקוים כלל, אבל זו שהיחה תחלתה צאונם, והתקוממה כפי יכלתה הנה קרה
 לה כמו סקרה לגרמל, שנעצרה צו עצרה כגד רלונו לפיכך איך לה צמטל ענין כלל (הכ"ל):
 (כה) לא ארשה. הגנייה מלעיל כדין העצר, ופי' שלא נתארסה לאיז מועולס (דלס יול סע"כ-
 ללצט וחר), כי רק צאונם זה דצר הכחוצ דקנסל לאצ"י, אבל אם היחה ארוסה מלסניס, אף
 צצוים שנאכסה היא פנויי' טוב איך הקנס לאצ"י רק לעמיה, כי הלכה כ"ע (כתובות ל"ח) נתארסה
 ונתגרסה קנסל לעמיה, והמתרגמו צהויה (דלס יכט סע"כלצט חיצו) מתנגד להלכה ולמחפט
 הלסון. ודע דליכא מ"ד הסס דליף מג"ש דלף צנתארסה ונתגרסה' קנסל לאצ"י, ומקסיין עלי' סיכ'
 אחי' גז"ש ומסקי מנשטי' לגמרי (דמטוס ארוסה כלל ארוסה ומיעקר קרל מנשטעוטי' לגמרי) ומשני
 קרי צי אשר לא ארוסה, ע"ש. וי"ל כוונת דצרייהם, כי שמות הפעלים יצאו על דרכים משויים איך קץ
 להם (מ"ש הרצ"ע צמאזוים) עד לפעמיים חכונת העצר הוא סס הפעל, כמו תחלת דצר ה'
 צמטע, שזמלת דצר הוא פעל עצר בכל המקרל וכאן הוא לרש"י סס דצר דיעור, וכן צמציית
 צרל אלוים שמיצת צרל הוא פעל עצר צ"י, וכאן הוא סס הפעל וענינו כמו צריאה (ערש"י סס ורו"ה)
 וכן לי נקס וטלס, וכן והדצר איך צהס (ירמיה ה') אינס פעלים, אבל שמות הפעלים, וענינם
 כמו שלוס דצור (עמ"ש צפסוק שמת לו), ויש פעלים רצוים שאינם מורים כלל על שנוי לא על
 פעולה, ולא על הפעלה, ואין צכסס כ"א הורחת החחר ודצקו עם נושא המחחר, כמו מה סצו
 אסליך (צמדצר כ"ד) ששיעורו מה עובדים' הנה, וכן ה"א גדלת מאד (תהלים ק"ד) שהוא כמו
 גדול אחי, והוא מלחמה לה"כ להשתמש צפעל עצר ממין הוא צמקום סס החחר עם דצור המליחות,
 וכן כאן לטך מ"ד מלת ארשה אף שהוא צמכונת פעל ישמש ג"כ צמקום סס, וענינו לא ארוסה,
 אמנם צה שנוי זה לחובלת ה"ג"ש. ואף שהדצרים הללה אינם להלכה כתצחיים להולילא מנעת חסרי
 צינה צכוונת אמנם צכ"ג אל תקרי, כי איך כוונתם לשמות הקריאה המקובלת, שהי כאן ישתדלו
 לצחר פטעות המקרל מוסכס לגז"ש, ואיך ישנו הקריאה, הלל יצרו מן הגרוע אל היותר גרוע,
 אבל אחת כוונתם צלסון אל תקרי על שנוי המוצן, וכצר העירומי ע"ז צכסס מקומות: (כט) ונתן
 איש השכב. שלש מלות אלה מיוחדות לגמרי, דודאי איש חסר שלא עשה עול לא יתן קנס,
 ולזה חז"ל (כתובות מ"י) דמנשים כסף שהוא נוחן אינו אלא להנחת השכיבה לצד, ומן מוח סיכ'
 צחשלומי הנצת והפסג והלעך, ומלסון חרגוס יסונתן סכתצ ויתן דמי צמיה סמסיין סלעין, יכאה
 שסחמטיים סלעיים סס דמי צמיה, וזה אינו, ואין ססק שהוא משגת המדפיסים. ודע דלמל מרז"ל
 (כתובות מ"ג) לא זכחה חמורה לאצ אלא מנשת נמינה, וגני עצר דכמי צכף סלסיים יתן לאדוני
 לא

לא אמרי הכי ותינתן לנו אי הרי ממונה להורישנו לבנינו, לנשון יתן למור, ונתן למור, ופיסתי יתן משמע לנשון לזוי ולעולם, ונתן משמע דבר הנחתו ככר. ע"כ. ובתו שם אמרו וגזי מוליא ש"ר דכתיב ונתנו לנשי הנערה איכה למימר ונתן למור ונתנו למור. יע"ט. והדבר מפליא כל רואיו, כי מי זה לא ידע שאלו ר"י מהפכת העבר לעתיד, ואיך נאמר כי מלת ונתן כאן משמעו דבר הנחתו ככר, גם אין הדבר זין ונתן לנתנו אלא שזה לימיר נסתר חס לרבים נסתרים, וזה זה יאמרו בעלי החוט' כי ונתן למור, ונתנו למור, ובאמת דברי רז"ל נכונים (כ"ט צעירוב פ"ט) כי ר"י הספיק לא חלל ור"י הספיק, כי כשיקדים פעל עבר לפני ר"י המהפכת העבר לעתיד אז אינו מהפכת מעבר לעתיד, כמו פעל ועשה (ישעיה מ"א) ור"י זו אין ור"י ההיפך מפני מלת פעל אשר לפניו (פ"ט ר"ט צ"ג), וכן ועשה לו כמות פסים אינו ר"י ההיפך מפני מלת אהב שהוא נחמת המקרא, ובאמת. וקרא זה אל זה ואמר (ישעיה ו') שהי"ו אינו מהפכת מעבר לעתיד אף שיקדים לה פעל עתיד כשמים יכסה פניו, באמת מלת יכסה הוא עתיד במקום ההוא (כ"ט ר"ט צ"ג סס) וגזי מקומות מולאו שרש נתן שהי"ו אינו מהפכת מעבר לעתיד, כמו שולף אים נעלו ונתן לרעהו (רות ד') מפני פעל שלף הקודמו, ונתן כובע נמוח על ראשו (ש"א י"ז) מפני פעל וילבש הקודמו, ונתן ארנס לנחלה (תהלים קל"ה) מפני פעל שהכה הקודם לו במקרא שלפני פניו, ודומים לזה הרבה במקרא, והנה במקרא שלפניו אין ור"י של ונתן מהפכת מעבר לעתיד מפני שפעל כי ימלא הקודמו הוא עתיד במקום ההוא (בי אין שהכינה מוכרחת מן המלאכה) ותרגומו (וועקן עם זין ערשינגען זאללעט), ובאופן זה אין הי"ו מהפך מעבר לעתיד, ופי"ר ארזל יתן למור (כי יתן משמע לנשון לזוי לעתיד, כי לא יתכן לנשון על העבר) ונתן למור (דמשמעותו כאן דבר הנחתו ככר), ואמנם ור"י דומתו גזי מוליא ש"ר בהכרח היא מהפכת מעבר לעתיד, כי כל הפעלים הנחלתים לפניו הם מהפכים מעבר לעתיד כמו ולקחו ויטו ועשו, ולזה גם ור"י של ונתנו אינו מהפכת, אבל היא ככלל עטיפה וספור, ופי"ר אמרו בעלי החוט' ונתן למור ונתנו למור. הנה ע"כ דברי רז"ל אינם מתנגדים למשפטי הלשון:

כג (א) כנף אביו. שומעת יבם של אביו (רש"י מרז"ל, יצמות ד'). והוא מכיון בלשון המקרא, כי פריסת כנף בגד איש על אשה הוא ענין הנשואין, כ"ט (רות ג' ופרשת כנפיך על אשתך. וכ"ט רש"י שם ובחלמוד (קדושין י"ח) קרא לקדושי אשה בשם פריסת טליתו עלי' ע"ש בצגוד זה, ואין לך אשה אשר איש מלווה עלי' לנשאה רק יצמה, שזקוקה אליו עומת מיחת בעלה, ולשון. כנף אביו. פי' אשה אשר אביו ממייב לפרס כנף בצגוד עלי' לנשאה ככחוד ולו תהיה לאשה ופי"ר קראוה כנף; והראש"ש כאן פי' לא יקם אשת אביו האנוסה, וטעות הוא דקיימולין נוסח אדם הטורח אביו ונשות אביו: (ב) פצוע דכה. ר"ל פצוע ודכה, ואמר אש"ז וכרות שפכה, למדנו שאלו הפלעים והכריתות והדקירות הוא בכלי ההולדה, ולפי ששפיעת הזרע תהיה מהגיד אם בצבילי הזרע אם בצבילים למדנו שצבילו הכלים אם הימה הפליעה או הדיקה או הכריתה צדי זה שיהיה מכה, הנה יקרא צבילו השמות ר"ל פצוע שפכה או דכה שפכה או כרות שפכה כלקמן (כ"ז י"ט) משפט גר-יתום ואלמנה (רז"ג ערש"י ורש"י), והראש"ש פי' דכה צבילים ואין לו דמיון, והמתרגמים חונקלם ויב"ע לא תרגמו אלא תרי עיניו סירות: (ג) לא יבא ממזר. לא יבא ישראלית (רש"י), כי להכנס בקהל ה' צכל מקומות מוסדותיהם ולישא ולימן עמהם צכל הדברים מותר כאחד מבני ישראל, וכבר אמרו מנחם ת"ס קודם צקריאת התורה לכהן ע"ה. ויש צזה מחלוקת בין גדולי המורים, להרמב"ם אין מלקות משום ממזרות רק בצשואין, בשביל אשר הקדושין, אבל בצקידם ולא צכל או צכל ולא קידם אינו לוקה משום ממזרות, והראש"ז השיג עליו ללוקה אף בצבעל ולא קידם, שהציאה נאסרה כדי שלא ירבה ממזרות צישראל, וכן פועל דכה כדי שלא תזנה אשתו ממזר והממזרות רבה. וכ"ד רמב"ן ללוקה אף צציאה צכל קדושין שהכחוד מעורש נותן לא יבא שהיא הנעילה (ערמב"ם פ"ו) מאיסורי ציאה ובראש"ד ובתי"מ סס) וני"ל להלן צעד הרמב"ם, אימתי תקרא הציאה בעילה כשנאסרה צו אשה, כמו צא אל אשת אחיך, כן הציא אל אשת רעהו, יצמה יבא עלי' דנשעתי צאשה, אמנם בלשון ציאה צקבל אין המוצן צו צעילה לצדה רק כשקדם לה קדושין, לסיימו כשואין, כי לשון צא עיקר ענינו קרבת עמם אל עמם, כמו צא יוסף אל אחיו, היום צא לעיר, והציא אל אשה שלא לשם אישות רק לשם זנות, אין כאן קרבת עמם אל עמם רק צאשה צו לצדה ורק על שעה חלה, וברגע פרישתו ממנה אין לו עוד קרובה לא צה ולא צכל משפחה, ואחותה אמה וצמה וכל משפחתה נכרים הם אליו, דציאת זנות לא נעשו קרובות" ערה עליו. ולא סייך צזה לשון ציאה צקבל. אמנם צציאת כשואין מוץ קרבתו אל עמם האשה יש לו גם קרבת כל משפחת האשה, אצות"י אחי' ואחיות"י כלם נקראים קרובי' ושאר צצרו, הנה הסיח שצציאת כשואין תחילת קרבת עמם האחד אל אנשים רבי העסקר, שפי"ר טפל עליו לשון ציאה

ציהה צקבל (כי גם חמסר עפרה נקרח קבל, פסחים ס"ד ז') וכבר מלאנו לשון ציהה על הכשוואין (טופטים י"א) שלשים צנות הניא לצניו, כלומר השיא, ושפיר פירש לא יבא צקבל, ע"י כשוואין. ולא כיחא לרמזים לומר כראצ"ד לחסר קרח צעילת המוזר מטעם שלא ירבה תמורות דל"כ יהיה מותר צנת ישראל צשאין זה חששא לרצוי תמורות כגון זקנה עקרה וליולנית, וכן צטוע דכה אם איסורו מטום זנות אשמו כראצ"ד, אי"כ אחאי לא אסרה תורה רק צטוע דכה שצדיי אדם, אבל צטוע דכה שצדיי שמים מותר לו לצא צקבל, (כניצמות ע"ה ז') הא חיה צי ג"כ טששא דזנות אשמו. והנה מנה שפירש"י לא יבוא מוזר שלא ישא ישראלית. ומזואר לעמו כרמזים דנצעילה צלא כשוואין חיעו באזכרה זו, וכן פי' הרמ"ם צפ' היראים מנה קל"ח, וכ"כ רב אחאי משבטא צשאילמות וכן חיצ"ע לא ידכי למיקצ אחיא כשרה, כולם עומדים כשיטת הרמזים. והנה מוזר שאסרה תורה לצא צקבל הוא הנוגד מאחת העריות הנזכרות בתורה סגן עמוייני כריתות או מיתת צ"ד, אבל משאר חייבי לאוין אין מוזר, ודלא כר"ע. ואפשר לצאר שם עמוז עפ"י ההלכה, כי כל העריות נקראות תועבה, ומנה והיה לכס לזרא (בהעלותך) וכן רומי זרה לאשתי, ויהיה טעם צלשון ערבי ענין תועבה, ומנה והיה לכס לזרא (בהעלותך) וכן רומי זרה לאשתי, ויהיה טעם מוזר איש מתועב, הנוגד מנועשה התועבה שהן העריות. ואם נחזיק צדעת רמז"ן (פ' אחרי) שאין קיום המין צשאר צשר, וצעל הטורים אחר סתך מוזר לפטוע דכה כי מוזר אינו מוליד כפטוע דכה, ונכל לומר דמטום זה הונח על הנוגד מתייני כריתות שם מוזר, שהוא ממש מוזר צליי תורות (חולין ק"מ ע"ב) שהונח על ציהה שאינה מגדלת אפרוחים. והרמז"ן כתב מוזר הוא שם לאיש מוזר מאחיו ויודעיו שלא יודע מאין צא, הנוגד לאיש מלשפת אציו הוא ירמיק אוחו, לא יודה צו לצשמו ולכלימתו מן המנועה הרע שפעשה וגם אמו תשליכו צליה כענין האסופי הנזכר בתלמוד, והנה הוא מוזר צעיר מולדתו, וכן כל העריות. עכ"ד. ואין זה מדוייק היעב, כי אם שני מולידיו לא נרדעו אינו מוזר ודאי, והתורה דברה ממוזר ודאי ולא ממוזר פסק, וגם הנוגד מתייני לאוין ואשילו מהפגוי המותרת תסתרנה על הרוב ילדיהן ממני הבושת והוא כשר לצא צקבל: גם דור עשירי. אמרו צספרי נאמר כאן עשירי ונאמר (למטה צעמוני ומואבי) עשירי מה דור העשירי האמור למטה עד עולם, אף דור העשירי האמור כאן עד עולם. ע"כ. לדבריהם דור עשירי דאמר קרח הוא כמו דורות רבות, לפי שמוסר עשר הוא סוף האמדים וראשי העשיריות לכן רצוי המספר צזה השם צסחם, דומה לזה עשרת מונים (צבראשית ל"א) ואשמו עשר נשים (ויקרא כ"ו) עשר פעמים תכלימוני (איוב י"ט) כמ"ם הר"ם צ"נו צאלה המקומות. הנה צזה דעת רז"ל האוסרת את המוזר איסור עולם אינו יולא ממשטות לשון המקרא. ואפשר למת טעם למה שהשוניט המקרא צמוזר מלת עד עולם, למה דאמר ר"י (קדושין ע"ב) מוזרים טטורים לעתיד לצא, ר"ל כמו שפי' הרשב"א והריטב"א, לא שחצטל מולת לא יבא מוזר, אלא הוראת שעה תאא לאותן שסיו צדורו קודם ציהת אל"י, שאלי' מטרסן, אבל אותן שיהיו צימות המשיים אף הם יהיו פקולים, ולמולת לא יבא ניהגה לעולם אף צימיו של משיה. הנה כיון דעכ"ם על שעתא חלא ימצטל האיסור לכן לא אמר צו עד עולם. וזהו אמר שם תלמודא הילכתא כר"י, אע"ג דהילכתא למשיטא היא, כיון דידע"י מנא למסבר קראי. (עמוס' מנחות מ"ה, ותוס' סנהדרין ט"ו סד"ה שור מייני). ונראה עור לדעת ר"ת דלאו לא יהיה קדש אחיה מנ"ת גם צצמד ושפחה, ומי"ת מוזר מותר צשפחה, מדלא אמר רחמנא לא תקח שפחה, רק אפקי' צלשון לא יהיה קדש, אין המוזר צכלל כיון שיליחתו צצברה קדש ועומד הוא, וכ"כ הר"ן הרשב"א והריטב"א ספ"ג דקדושין. ולשיטת זו אמר הב"ש (אה"ע סי' ד' סקל"ה) דגר עמוני אסור צשפחה דלא אין ילידתו צצברה. ע"ש. לפי"ז שפיר לא אמר צמוזר עד עולם, כיון דיכול ליהטע, דמוזר לא לישא שפחה סקבלה עלי' מולת וצצלה לשם צצרות, וצניו כשיסחררם יהי מותרין לצוא צישראל, משא"כ צעמוני. (אמנם דברי הב"ש לריכס ישו מנה דרב"י צירושלמי עמוני משחרכין לו שפחה, הועתקו דברי הירושלמי צרשב"א למדושי צימות ע"ז צ' ד"ה אמ"ר יוחנן): לא יבא לו. כמו ותהר לו (וישב ל"ם י"ט) כמו ממונו — וכן לא יבא להם כמו לאחת להם (יחזקאל א' ו') כמו מנה, הל"ד ישמש צתקום מ"ם לה' הישועה הישועה מהשם. ויחנן שצאו שריים אלה, לפי שאיסורן איסור עולם וכל הנוגד מהם דומה אליו צצפול, כמו שאמרו צבראשית רבה על ותהר לו, בצורים ולדיקים כמוהו, כי מלת לו יורה על הדומה לו. ובקדושין ס"פ האומר דרשו רצוחינו על מלת לו: (ד' עד עולם. מלת עד יורה צכ"מ הגבלת דבר אל דבר, אם הגבלת מקום אם הגבלת זמן, שצצוא דבר המתאמר יוספק הדבר המוקדם אליו, כמו עד פה תבא, עד צוא השמש (צ"מ), וזה לא שייך כ"א כשנסתך מלת עד אל דבר ידוע, שע"כ נדע צצבתחלת דבר הידוע המתאמר יוספק המוקדם אליו, אמנם כשנסתך מלת עד למלת עולם, שהוא צלתי מוגבל, לא נוכל לפרש מלת עד ענין הגבלה (צ"מ)

כי לא יוגבל דבר צבתי מוגבל, ונריכים חנו לפרש מלת עד לפני המשכת זמני (פֶּאֶרְטוּדוּיֵעֲרֵנְדוּ: אנהאלטענד) כמו עד זה מדבר (איז צ'י) כלומר צהמשך זמן דבורו (וואסרענד), וכן עד גשחו עד אחי, מלת עד הכי הגזלת מקום, ועד הראשון הוא המשכת זמני כלומר השתחוחתי היו צהמשך זמן גשחו אליו. וכן יפה עד מאד, אין מלת עד להגזלה כ"ח המשך זמני, (אנהאלטענד שֶׁאֵן), וטעמו הישי הוא מופגב צחיכותו, וגם הוא צהמשך זמני, אף שהישי הוא דבר הטפל חמת הסני ומקריים רצים מגרעים הישי, צזה יהי הישי צבתי השחנות צהמשך הזמן. וכן עד מהרה ירוך דברו, מלת מהרה על החמלת הדבר, ומלת עד על קיומו והמשכתו צזמן (אנהאלטענד צענעלל), וכן ומרה עד מאד, מאד על הפלגת המריכות צחיכותו, ועד על המשכתו צכמות. וכן עד עולם, המכוון צו (צוויג אנהאלטענד) המשך חמידי שלא יוסק ולא יצטעל, שלא תהי נקודה זמנית צטוכל לעמוד צו, כי הוא מחפשט צבלי ציעור. עיי' צמכרשציי (ר"פ וארצ) צטעור צ'י עדי עה. מהו עדי עד וגוי, עיי' צומקש מלך שס דברים נפלאים: (ה) אשר לא קדמו אתכם. מנינו צוכל צכסף צצצירני וצכלתי ומיי צכסף חתן לי וצחיתי כאשר עשו לי צני עשו היוצנים צצעיר והמוצנים היוצנים צער (דברים צ' כ"צ) ורבים אמרו שהס לא קדמו אותם צבל ישראל קנו מהם, חה הסל כי די למחמה צימכרו להס כאשר ירנו לקנות וכו' והנראה שהמוצנים הוציאו להס לחס ומיי, ועמון לא עשה כן חה טעם לא קדמו אחכם שלא ילאו לקראתם צלחס ונמיי כאשר עשו האחרים, ולכן הקדים הכחצו עמוני והקדים להציר פשעו ע"ד אשר לא קדמו, ואח"כ הוציר מוצ צושאחו (אשר שר עליו). כ"כ הרמז"ן, יע"ש צאורך. והנה מדאמר"י (יצמות ע"ה צ') מוצני ולא מוצנית, איש דרכו לקדם ואין אשה דרכה לקדם. מוצאר דאשר לא קדמו אף אמוצנים קאי, וכן אמרו צבגדה (סנהדרין ק"ג צ') גדולה לגימה שהרתיקה שתי משפחות מיישראל צעלמר ע"ד אשר לא קדמו וגוי ע"ש. הכי דאחרווייהו קאי. גם אשר לא קדמו צלשון רבים יורה דענייהם ידבר, דהול"ל לא קדם כמו אשר שר צלשון יחיד. וטענת הרמז"ן אינה טענה כ"כ, כי לפי הנראה הי' זה חק להס צייני קדם לקדם פני היעפים צלחס ומיי, ומלכי דק יוכיח שהוציאו לחס ויין, וגדולה מזה ראינו כי גדעון הכה את חנני ככות על שמיאנו לחת לחנני היעפים לחס, וקרוצ לזה ענין דוד עם צבל (ש"א כ"ה). ועמ"ש צקרא דאשר עשו לי צני עשו, שאינו מדבר כלל ממכירת לחס ויין, ואין כאן תימה כלל: (יד) על אונך. כלי זיין (רש"י ות"א ויצ"ע) שרשו זין והאל"ף נוספת, וכן והזנות רחלו (מ"א כ"צ ל"ס) חרמונו ומחני זינח צטפו (קריענאנערלטה) חונס לצרותינו (כלים פכ"ו מ"ג) זין הוא אזור כמין חננט סכן צלשון יוני קורין ל"מגור זוני ומזה פירשו הרמז"ס והר"ש שס גם והזנות רחלו. אי"כ גם מלת אונך פירושו אזור ומגור (גורט): (יט) גם שניהם. צחמורה (ל"ו צ'). אמר"י דלצ"ש מלת גם צח לצרות גם שנייהן, דצנתן לה חטין אחנכה ועשתן שמן עננים ועשתן יין אפור, ולצ"ה שנייהן מותרין, חונס מלת גם היינו צחלמוד צקוסי' לצ"ה, ואעפ"כ פסקו הרמז"ס והסמ"י כצ"ה, דכלל ציינו דכל היכח דלח אמר"י תיבחה רק קשיח לא כדמו דצניו מכלכה ואינו יחל צלשון יע' לייצצ; ושפיר ייצצ הרמז"ן מלת גם לצ"ה ע"ד הפשט ואמר, צעבור שהציר מקודם פסולי הקרצן צמוחם כמ"ס לא תזנה לה"א שור ושה אשר יהי' צו מוס כל דבר רע כי תועבת הי"א הוא, הוסיף כאן לומר כי גם האתן והמחיר שגופם חמייס הם תועבת הי', או טעם מלת גם צעבור שהאחד צאמת תועבה גדולה והוא האתן, תלה חטון צגדול ואחר תועבת הי' גם שניהם כלומר הקטן כמו הגדול, וכמה מלדיק רשע ומרשע דליק תועבת הי' גם שניהם חלה חקן צגדול. עכ"ד. והנה למ"ס צמשפטיס צונס את המת יחלון כי מלת גם אף שהוראתו צכ"ח על החוספת והצור מ"ח יורה ג"כ על הפחת והסכרון, וכבר מאלחו שרסיס המורים על דבר והטור, כמו שס אזור שורה ג"כ על החושך כמו הללוהו כל כוכבי אור (תהלים קמ"ח) פירש"י כוכבי לילה, וכן ולילה אור צעדי (שם קל"ט) שפירש"י שהלילה מאפיל לנגדי אור זה לשון חופל הוא, וכן יואר את הלילה צצצלת, ומזה (איז ל"ו) יפיץ ענני אורו, וכן שרש עיף יורה על הרצו על אירת האור כמו הופיע מחר פאכן, וירה ג"כ על החושך כמו ארץ עיפתה (איז י') פירש"י שס דבר חשכה, וכן תועבה צכקר תהי' (שם י"א) פירש"י אפלה שך צכקר תהי', הנה מלת גם דומה להס כמו שורה על החוספת והצוי, ככה יורה על הפחת והגרעון, וירה כאן על צוי הדברים מואוסם ופחיתותם, גם שניס טעמו (דאס פֶּאֶרְטוּדוּיֵעֲרֵנְדוּ דיעער ציידען) פחיתות שניסס הם תועבה להסיי, ע"ד הקריצו לפחתן, ועד"ו יתפרש גם שניהם צמלדיק רשע וגוי. ויס לפרש מלת גם על מועלת הדבר ותיבוחתי, כמו ולסס יולד גם הוא (נח י"ד ר"ח) שפירש גם הוא, המופגב ציתרון מועלותיו (דער פֶּאֶרְטוּדוּיֵעֲרֵנְדוּ כמ"ס), וטעם תועבת הי' גם שניהם, מטיבת מועלה שאחה רוחה לייחס לצנייהם, להקדיסם לגבוה, תועבה היא להסיי. ורש"י העתיק דעת צ"ח לחינה

לזינה משנה, ודברי רח"ם עליו אינם מיושנים, וכבר חספ עליו צד"ל: (בא) לזבוי חשיך. סתן לו הרציה אם סתנית עמו, ולא תבגוד בו, ולא חשיך לא חשיך אשפי ססתנית עמו ואם תתרה לפרעו אסור לך לתת לו רצית, למען יברך כשלא תבגוד בזבוי ולא תחלל את הסם (סרע"ם), והוא הפירוש היחיד סתן לפי דקדוק מלת חשיך שהוא יולא לפני פעולים (מריס סרע"ע) המלוה הוא פעול המלוה בקבלת רצית, וכלוה הוא פעול המתלוה בשמכריוו לתת לו רצית, ופי' תגרום ומכנס שאים אשר יסוך אופך, וכן פירש"י בגמ' (ב"מ ע' ז') בתשובת ר"י חשיך דוקא קאמר לתת לו רצית, וכ"כ בספרי לא חשיך לחשיך, אין לי אלא לוי; ולא נקבל פי' המתפרשים דמתלוה משפעי קרא לדבריהם אין סבול צין חשיך לחשך, ויבארו להם ספרים מן לא חשיך פנים, וכן מרמז לא חשיך שאים יולאים לפני טועלים, כי לתת לו לחשוקי אנטפון, סתך דקדוקו וספק החלמוד, וכ"כ צפי' היראים להרא"ם פי' רע"צ מללל כתיב חשך בלשון תפעל אלא חשיך בלשון תפעל למדת שפירושו תגרום לו שיקח מתוך רצית ובתנאי' לזכר עוממין חשוק מני' צריכות, וידידי מהר"ם מן טוב אמר מדכתיב לנכרי בלמ"ד יורה שידבר מרצית הטותן לנכרי כי אם מרצית הגיקה מנכרי יזכר פי' ראוי לומר את הנכרי צפי' הסעול והוא דיוק נכון, ועפ' דלפי האמור דמטעם חלול השם נגע האומר לנכרי חשיך שלא יהיו האסורים מנניים על ישראל שישקרו דברום ולא יעמדו באתונת הצטותם ולשלב הרצית הקלוה בשעת הלוואה צום נוכל להגדיק דעת הרמזים שכתב (רפ"ה דמלוה) מ"ע להסך לנכרי שנה' לנכרי חשיך, דייק בלשון "להסך" בלשון המקרא ללמדט שהישראל שהולך ללוות מעות מנכרי צריכה, הישראל המלוה ועומד לשמור מולא שפתי' ולשלב לנכרי רצית כפי המדובר, כי בגמרא בו דמניעת קיום דבריו הוא תמלל ה' וכן מתשמעות לשון הרמזים כלל שהישראל מלוה לקחת רצית צבולותו לנכרי דל"כ הול"ל מ"ע לבלות לנכרי צריכה, ועוד דלם מלקיחת רצית משפעי קרא לנכרי חשיך, יהי' לך המקרא מבוטל ומרשע, לפיכך, דקיימא חשיך מנתינת רצית מלוה למלוה מיידי (לפי המקובל ומכ"ס הרמזים פ"ד ס"ג) וחשיך דרישא מלקיחת רצית, ומה זה יכריחו לומר כדברי הס"מ דפסוקי' לי לקרא דליבו דסיק ומוקי אנטפי' דחשיך דסישא חלוה קאי וחשיך דרישא חלוה, אפרי שיש לנו פעם צבור להעמיד לשון המקרא על מכונו כראוי, ולא ינשא לרמז"ם לומר (כסרע"ד והעומדים בשיטתו) דמ"ע לנכרי חשיך הו' לאו הנה מפלל עשה שלא ישיך לישראל, דל"כ הו"ל לתלמודא למיפשז סך מ"ע צהדי איך דקסטי' (ס"ם אחסו נשך) שהמלוה והלוה עוצרים עליהם ולומר שפוצרים גם על לאו הנה תמלל עשה לנכרי חשיך, ור"י דאמר לרנא (סס ד' עיי"ן) לעצור עליו בעשה וליח, הוא להרמזים שנוי' בעלמא לרשות דברי רנא, ולפי"ז מה שהקשו על הרמזים מנאי דאמרי' מלוי צריכה מלייתו סזרזון, דלפי' לנכרי לא מוחסי, וממה דאמרי' כספו לא נתן צנשך לפי' רצית לנכרי, דמשמע שאין מלוה דבר (עיי' בזהרות מיימוני סס) אין תנאן סמירס כלל להרמזים, דהוא לא אמר מלקיחת רצית ממונו הו' מ"ע כ"א נתינת רצית חלוה, ולזה הסתיל סס הרמזים "לאחשך אסור ולשאר העולם מותר" שיש צריכה הנכרי מן המלוה ומן המותר, שסלקיפת ממונו מותרת, והכתיבה חלוה מלוה, וכן סמייס אסור ההלוואה חלוה צריכה, והתירו ללוות ממונו צריכה, מן כ"ל צדעת הרמזים מלשונו צבוצרו (ואף שאין מן דעתו צב"מ סלו) ואף סחולקיס על הרמזים צום ופוצרים שאין המכוון בלנכרי חשיך רק היתר לנתינת רצית חלוה, ע"כ ידו צבתייתו ותחת חלוה כפי המדובר עושה קרה הקשה מכל עצרות צבוצרה והיא חלול השם כבצור והגורא כמבואר בתימ"ג בלחין צ', המסקר לנכרי או המננה אותו או יעשה לו עול סס בכלל תמלל השם, ע"כ. הלא יאמרו הכוה עם ה' יקרא אשר עליהם אמר הכתיב שארית ישראל לא יעשו עולם ולא ידברו סז, ולא ימלא צפיהם לשון חמייס, למען יברך וגו' על הארץ, אין ראי' שישן מה שלא תנבג זאת האזהרה כ"א בצרף ישראל כי אין לו סתלות בצרף וכבר נאזר צמה שקדם צולמ' זכירת חרף, ואמנם הכוונה צום הוא שנקיים זאת המלוה ינטש סכונ שייבצק ה' על סהרף הנצטרק, אולם צולמה לא ינטש מונה להצנך בכל משלט ידך כי אין שאר חרות מוכנת לצרכה כמו זאת סהרף שהיא מוכנת מלד שידצק צה הסתמה האלסית (רל"ג) ודברי המבאר צום צעליים למי שיש לו חמיינת סמייס: (כד) כאשר נדרת וגו' נדבה, ממקרא זה ילמדנו (ר' זנפיס) עולה שמתספה שלא לטמה אסור לזדוק דעה שלא לטמה, מדלעג קרא ועשיה כאשר נדרת נדבה אם נדבה חינו נדר ואם נדר אינה נדבה אלא ס"ק אם כמו סגדנת עשיה שנספט לשם נדר ולסם צעליים יהא נדר וילא סעצל ידי חונת נדרו, ואם לאו שלא נספט סונס לשם צעליים יהא נדבה כלומר כסר הוא כאלו הביאו לנדבה דנקדושת" קאי, ויזדוק דען ויקטיר חיימריין לשען ואסור לטווי צה, ציבור סעקרא דר"ז מוקפס מלד, וכבר התעורר מנכרי' אוחס (צקול סרמז) ואמר מלן יסי' לו סכיינא מרישא דספק' לקרא, וכי צייטונו דל"ק תפית ועשיה

ועשית כאשר נדרת, וזוה ילאת ידי טובה, כי ל הלא נדבה פי' ומתלה כאשר הפרעה אותו מיד קבה ה' לנדבה ובידך לעשות נדר אם תעשהו כאשר נדרת, ולפירוש זה מאמר הפסוק תשמור ועשית מתם כאשר נדרת מה שלם' כנר הוא נדבה, עכ"ד. והדוק עבדתי. ולי' דהך מיתחל דבנא דזבחים חלי' באידך מיתחל דבנא דלמנר (ר"ה ד' ו') דהך קרא כאשר נדרת נדבה מיירי גלמנר ולא אפריש, כגון דלמנר הכי עלי ע"מ שאיני סייב באחריותה, עיי"ש בחומ', הכי מוציא דלדעת רבא לשון כאשר נדרת נדבה דלמנר קרא המכוון צו, נדר שאינו אלא נדבה, דלע"ז דנלסון הכי עלי שאמר נדר הוא, מ"מ כיון שאינו רואה להתחייב באחריותו דינו כנדבה, ולא אמרי' דבגמנר דצריז הוא נתפס כיון שאמר צפירות לנלי' התחייב באחריותו אין כאן לא נדר, וגם נדבה לא תהיה כיון שלא אמר הכי זו, ונימ' שהמיענו קרא צמולא שפתיך תשמור ועשית להזכיר עליו נעשה ולא תעשה וזוהיה לנ"ד שיעשהו, ומדלמנר הכא דלשי' דדך זה דמקלם קלים הוא עלמנו את נדרו נעשה נדר, מ"מ לא סקע קדושת נדבה מני', מכש"כ היכא דנעל הגדר מיקס קאי נדרו, וכבר הביא את קרבנו ללאח ידי טובה נדרו, רק מלד חסר צא לו שלא יוכל ללאת חובתו נקרבנו, כגון שסכה לא היה נזכר צו לשמרו כקדושתו וכדיו, מכש"כ שאין צו שום ירידת קדושה אבל נקדושתו קאי וחסור לשטי"י צ"י ולעבוד אחת נעשות מלא דדך קדושתו, והנה לפי המוציא חלל שפתי' דקרא וקומינן לי' נדרנו עלמנו, דמני' הפרעה משפתי, וממילא ילפינן דיני' דהך המקריב וזוה קרה קושי' המקרא גם לדעת רז"ל, וראיתי לחומ' סס צבחים (ד"ה ואם לאו) שבי' דלדשא דהסם שפתי' דקרא, ולא ידעתי היאך, ויש לפרש דעת רבותינו ע"ד אחרת והוא, כי אף שיש נדבה בלא נדר, אבל אין נדר בלא נדבה, כי הנדבה הוא טובה מנא נלד, שנאמרו ה"ז עולה הקדושה חלה על הבהמה, ואם מתה אין הצעלים חייבים באחריותה, והגדר הוא טובה גבנא שנאמרו הכי עלי עולה החיוב מוטל עליו להביא עולה, ובקיימו את נדרו ע"כ לריך לפרש ולומר על הבהמה שזביח, ה"ז לעולתי, וזוה הקדושה חלה על הבהמה כמו נדבה דהוה טובה מנא ג"כ, חומס טובה גבנא ג"כ נשאת צמקומה להתחייב באחריותה מלד נדרו (עומס' ערכין כ' ע"ג ד"ה והא, לכן ל"ל לרי' דגוף הסור קדוש) וזהו דליק כאשר נדרת נדבה אשר נדרת נפיק, כי שניהם דינר נפיו, נעשה שקיבל עליו את נדרו ומל עליו טובה גבנא, ונעשה שהפריש את הבהמה לקיים את נדרו שחלה הקדושה על הבהמה דהוה טובה מנא כנדרה, וע"ז צא הטוי, מולא שפתיך תשמור ועשית, שתשמור לעשות כאשר נדרת נדבה כלומר כחובת גבנא וכחובת מנא, וממילא יוכן מה שכתב לא נעלם הצקרבן כוונת הנודל, כגון ששינה המקריב את שנוי צעלים, אם שנוי קדושה, דטובה גבנא נשאת עליו לקיים נדרו צקרבן אחר, ומ"מ לא נסתלקה זזה טובה מנא דהיינו קדושה הבהמה עלמה נשאת צמקומה ולריך לעשות כל ענייני עבודותי' כפי מה שתקדשה משומיי דנעלים, וזוה מוציא המקרא על שפתי' לדעת רבותינו דילפי מני' דלצעלים הוא דלא עלה לשם טובה אבל נקדושתיהו קיימי וחסור לשטי"י צו, וע"ד השטס יראה שצור המקרא, אשר נדרת נפיק (תשמור לעשות) כאשר נדרת וכו', כל דצורי פיק גם ציק לחציק לא תשנה לעולם, אבל תקיימו כללו ה"י דצור ה"י נדר להשי"; מלת נדרת היא פעולה תנחית (קפאיונקוטי'סוק), חלם האטטעקט דוה געלינדע געטהאן), ומלת תשמור ועשית דרש"א תשמע גם להך קיסא: (בד) אשר דברת בס"ך, מאכן דרשינן דנלדקה עובר בבל חלמתי, אמרו (ר"ה ו') נפיק זו לדקה, ופרשיי ותוס' דמתיב ילא מפי לדקה (ישע"י מ"ה) ויתכן לפרש כוונה זו על לשון המקרא, כי אם נפיק כלן הוא על אצר הדבור (מונד) היא מלה יתרה, דגם אם לא אמר רק אשר נדרת ידענו שהדבור הוא נפיה, לכן פירשוהו מלשון פי שזירה על השיעור והמדה (פערמאָלטיסמאָסיג) כמו לפי אכלו תכסו על שיעור ומדת אכילה, לפי שכלו יהולל איש על שיעור ומדת השכל, כפי שנוי על שיעור ומדת הזמן, ומזה הן אני כפיד לאל (איוצ ליג') על שיעור ומדת הכס' (לאל כמו יש לאל יד). וטעמו לענין הכס' אני כמות ושיעור כס', כלומר אין לי כס' יותר ממך כי מחומר קוראתי גם אני כמות ויחמתי לא תצמחך (דער קראפט צעטרעפֿענער צין איך אין דיינעם פֿער- האַלמוניסעם) והמפרשים לאל לשם קדש נדחוק מאל דביחורו, ומזה תהי' תורה ה' צפיק (בא ע"ג כ"ג) ובה סיוצ נתינת לדקה הוא איש איש לפי הגדת ידו ולפי עשרו וממונו, ע"ז אמר צפיק כלומר לפי מדת ממונך שיעור עושר שלך (כאך דיינעם פֿערמאָגנעםפֿערמאָלטיסמאָסע): (בה) בי חבא בכרם, נעועל הכחוב מדר (רש"י), וכ"כ הרמב"ם (פ"ג משכירות) אין הכחוב מדרג אלא צפיק, וכי אלו לא סכרו מי המיר לו שיצא צכרם ורעהו וצקמה שלו שלא מדעתו, אלא כך הוא אומר כי תצא לרשות צעלים לעבודה תאכל, והוא ממ"ס (צ"מ ע"ג) נאמר כאן כי תצא ונאמר להלן לא תצא עליו השמש, מה להלן נעועל אף כלן נעועל, ולפי"ז יל דמלת תצא הוא פעל מן שם תצוה שהוראתו שכל הנצא לו לאדם על מעשיו (כנמשלי י"ח) תצוה שפתי

ישמע (ועם י"ד) הצואה רשע למטאת (ועם ג') ומחנך הצואה על הסכר הרוחני. ויעם תבוא יהי' לך סכר (וירכט האצטן איינקאממען, איינקופטו, געוויקן, פֿערדיענפט), ולכן ת"א מחגר, וזיניע ארום תיעול לחיסן אגרא כפועל, ואין זה מהם שני מלשון המקרא או חופשת עליו כ"א ציאר המלה עלמה. אחי לן גז"ש לסימן מדעי להבין לשון המקרא ולזכרו עפ"י ההלכה. מ"ש (עקב זי"ן כ"ו) ולא תציה תועבה: וחרמש לא תגוף. הרמב"ם פ"ג משכירות) יזכיר צוה שכל זמן שהפועל עוסק בקריה לא יניף חרמש לאחילתו. כי אין הפועל רשאי לאכול חלה כשיגמור עבודתו, כגון שיצטרך יתן כסל ויניף הסל לתקום חמר ויחזור ויצטרך וימלאנו. ואינו אוכל חלה עד אשר שימלא הסל. וכ"כ צחינד (סי' תקע"ח) לא יוכל השכיר צענה עבודתו מהדבר אשר יעבוד בו, אעפ"י שהוא מותר לאכול ממנו שלא צענה עבודה והוא צהליכחו מאומן לאומן כשהוא עובד במחזור לקרקע לא הותר לאכול צענה עבודה ע"ז נאמר ומחמש לא חניף (מדבריו נראה דלא כפרשה שכתב (בחו"מ סי' של"ו) להרמב"ם לא יוכל כשהולך מאומן לאומן ללמוד ולמלות הסל, ובס' לאחר שעירה הסל לגת וחזור מן הגת לחזור למלאותו); ולדעה זו דהרמב"ם לא הביטוי לזכר לשון לא חניף על שלא יאכל צענה ומלאכה, וראיתי להרמב"ם שכתב וחרמש לא חניף, לא הותר לו לזטל ממלאכה הצעלים בהיותו על קמחו ללורך אחילתו השגלים ויריס מפני זה החרמש, כי צנת שהוא קולר אינו מניף החרמש אבל הוא משפילו וכורע עלתו לקור ומניף החרמש מיימיו לשמאלו או להיסף, אבל אינו מניף אותו חלה צענה שהוא צטל ממלאכתו, ע"כ. ודבריו לריכיס תיקון, כי צאמת הגפה היא הולכה והצבה שעושה הקולר במחמש צענה ממלאכתו וכלשון לא חניף עליהן צרול (כי תבוא) שהיא ההולכה והצבה הנלרכת לכתות האבן, לא הרמה למעלה לפסוק ממלאכתו, חמס יתכן לומר אף שלשון הגפה היא הולכה והצבה (כבסוכה ל"ז) תרומה היא הרמה למעלה, ותנופה הולכה והצבה, וכאם גפה (זיעב, שווינגט) שהיא כלי שמוכלין בה מלך ללד, מ"מ מלאותו גם על ההרמה למעלה, כמו ינוסף ידו הר צה ליון, וישמש גם להפשה והצלה כענין תרומה, כמו הרומו תמוך העדה (קמ"ז י"ז) דהרגומו אחפשו, וקמו לי תרומה, תרגומו אשרשותא וכפירש"י שם תרומה הפרשה שפירשו ממונוס, ונאמר (תעוה ל"א כ"ג) זהב תרומה (וביקהל ל"ח כ"ד) זהב תנופה (ועם ל"ה כ"ג) תנופה זהב תרומה כסף (ע"ש צפ"י רמב"ן), הגה מנזר ששם תנופה הוראתו גם הפרשה והצלה (ומה ישמש בהרצנת הלשון גם על דבר המוצל ומותרם צענינו (אזלנדרבאר) כמו עוף (תהלים מ"ח) ר"ל מוצל ומותרם ציפ"י (אזלנדרבאר ש"ן), ומלמדת תנופה (יהושע למ"ד) כלומר נלוט מלמדה המותרם והמוצל לשם ולתפלת מכל שאר נלוטי ומלמדה (אזלנדרבאר ע"ג), ומזה נפתי משכני (משלי ז') ר"ל משכנ מנטי הוא מותרם ומוצל צמיני צמינים ורתי), ולפ"ז יהי' טעם ומחמש לא חניף לא יצדיל ויפריש את החרמש לפסוק מן הקלירה ולהצטל מן העסק ולאכול. ועם על קמח רעך, חמר מ"ם כמו (יתרו י"ז י"ג) השמרו לכם עלות צהר ועגוע צקלרו, וכמו עד יקום גוי אויביו (יהושע יו"ד) שטעמם מעלות ומנוגע מאויביו (כח"ס ר"ש צ"ג ע"ס), וכן כאן מעל קמח רעך לא יפריש את החרמש מעל הקמה. הכי נראה פירוש דקרא לדעת הרמב"ם. חמס כל הראשונים חולקי' על הרמב"ם צוה וסוברי' דעיקר אחילתו של פועל מן המורה היא צענה שהוא עוסק במלאכתו של צענ"ס (ע"י רמב"ן ורשב"א והר"ן צח"י ע"ס צ"ג צ"ט תקוצנת, ונפור סי' של"ז), ולדעה זו ליטכא דקרא כפסטי', וקטפת מלילות צידיק לאכול, אבל לא חסא קולר צנגל ללורך אחילה, שאם נתן דעתו על התלילות האלו לאכלן אינו רשאי לקלן צנגל חלה קוטען צידו, וכן אם קלן צנגל ללורך צענ"ס שוב אינו רשאי לאכלן, דהוי' לי' תלוש והוא עושה במחזור, והעושה במחזור אינו אוכל בתלוש:

כד (א) כי מצא בה. אין מלה כי מלה נתינת טעם לאשר לא תמלא חן צענינו, כי אם עשתה תעשה ערוה חסורה עליו אף במולאת חן צענינו, אבל הוא מאמר צפ"ע, שמגרשה צאחה מנטי סבות, אם תקצה שלא תמלא חן צענינו הכשרה היא צעניני צעלה אבל טבעה הסך טבעו ומנטי' הם הסך לוונו ותולדתו, אם תקצת מלאו צה מענשי ערוה, ולפ"י מלה לא כטעם, אם התנאי, כמו כי תפגע, ומרגומו (וועקן), ע"י צערוך ערך א"י תזה: ערות דבר. לפי מהלך הלשון היה ראוי לומר דבר ערוה כמו דבר פשע. דבר צליעל, דבר תועבה (ירמיה מ"ד) דבר גבורות (איוב מ"א) דבר עבד (משלי ט"ו) וכלשון המשנה (גיטין ז') לא יגרש אדם את אשתו, אלא מלא צה דבר ערוה; הנה ע"ד הפשוט יש לשויו זה דומים, כמו טוב איש צמקוס איש טוב, וכח"ס צפ"י יהי' האדם לכפוש מ'י. חמס לדעת רז"ל אין חנו לריכיס לזה, ויבא לשון המקרא על תכונו הראוי, כי מלה דבר כאן ענינו שיחה הגדה וספור (רעדען, זאגען) כמו הדבר אשר דבר ה', וכח"ס צפ"י והנה חמת נכון הדבר שענינו דבור העדים מכוון ומוסכם לענין אחר, עומס"ש. ויהי' פירות מלא

זה ערות דבר, נחמתי חללו ומנתי מעשה ועברתי ע"י דבור והגדה שהעידו עליי, ותגדתי ערות דבר (איינע אריסגעזאגטע שאנדערשאפט) [זוגמא לזה צומאכענדיג (נת ע"ו) ולא יראה כך ערות דבר מאי ערות דבר לא מלמא] [ערייתא] דעריין דלא הוא מלה דהקב"ה מאים זה ימיר מכלל, כיון דלאמר ערות אמאי דבר חלא הכי סיבדי עלמא דגעבלי ומאכזבי גמריהון צמלה לכהון דנפקא משומייהו והאי חיסו. ערות דבר, ע"כ.] כך נ"ל לפרש לפי מ"ש רבותינו (סם צגיטין) נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר עפ"י שנים עדים יקום דבר מה להלן צטני עדים אף כאן צטני עדים, שאינה נאסרת עליו משום ערות חלא צעדות צדוקה, ע"כ. אהני לן ג"ז המוקבלת להצגת לשון המקרא על פשוטו וצדק נכון; וענין הסמיכות כמו חללי חרצ, חללים שע"י חרצ, כן ערות דבר, ערות שע"י דבור. ואל יקשה צענין על שהצביר ענין הגדת העדים צלשון דבר ולא צלשון עדים, כי איא לומר כן, דכלל מוקמות צמחורה לשון עדים כולל ג"כ המראה. שמתרים העדים צעוצר (כמ"ס צשופטיס צפ" עפ"י שנים עדים, ע"כ) וקרא דינן ע"כ צלא חתרו זה איירי, דאי צמחור זה, היא סיבצת מיתה, ולא תשכחת לה וילאה ויהיה לשים חסר, לכן הוליא החתור הגדת העדים צלשון דבור. אונס מללא חסר קרא לשון היחזר צדוק. ערות דבר, להורות צמליחת הערות זה היחה ע"י דבור והגדת עדים, לכן מלאו רבותינו נקום לדרוש ולומר שצא להורות עוד דבר חסד, שאין מלה ערות קמוך למלה דבר, אעפ"י שהוא צמ"ו (ערש"י ע"ם ואחזת מרעהו), וכמו שפת לא ידעמי אשמע, שומלת שפת הוא צמקום שפה, חמ"ו צמקום היא, וכמו אשת לידה, אשת צעלת אוב, שהן כולם מוכרתים אעפ"י שהם צמ"ו: כן כאן ערות דבר כמו ערוה, חמ"ו צמקום היא, והוא מוכרת, ומלת דבר צדק זה ענינו כמו יהיה להם דבר צא אלי (שמות י"ח), שענינו ריב ומלה, ופי' מלא זה אי מעשה ערוה או דבר המתנגד רלוו, כענין הקדחת צמיליו, דלפעמים מותר לגרשה גם צלא ערוה אם יש דבר המתנגד צנייסי, כגון צווג שני (ע' טור אה"ע רס"י קי"ע), וי"ש סם צש"ס לצי"ה משמע הכי ומשמע הכי. והנה צעל זרע אצרהם (צפ"י לפסרי נשא פסקא ז') הקשה צזה, אחר שיש עדים והתרו זה נח קטלא היא, ולא צת גרושין, ותימן שלא חתירה עצומה למיתה, או שלא עשמה תוך כדי דבור, יעו"ש. ולדצרינו ח"ל לזה, דכבר הסכימה התורה להוליא הערוה צלשון דבר עד שאין נקום לקושימו: ספר כריתות. ת"א גט פטורין, היא דעת ריה"ג (צגיטין כ"א) דקוצר ספר משמעותו הקלף שכותצין עליו, ולדעתו אין כותצין לא על אובלין ולא על דבר שיש צו רוח חיים, ואין הליכה כמותו כי רצקן פליגי על"י, מללא חתיב צספר חלא ספר, לכפירת דברים הוא לחתי, שיכתוב ספירת דברי כריתות, ועל כל מה דצני מלי למכתב, ואחרי צבוטה צג' מוקמות הליכה עוקרת התקרא, כמותו חסר ספר והליכה חתמה צכל דבר, ומ"ו אין התקרא נעקר מפשטי לגמרי, כי צמות שם ספר פי' שנים צבוראחו, פעמים שם לאוחו הדבר שכותצין עליו כמו ספר חקנה, ספר דברי הימים, מנלה ספר חוקה, ופעמים הוא חסר הפעל לכסור דברים, כמו זה ספר מצלות אדם, שפי' ספירת החולדה הצאה מן האדם (ע"ש רש"י), וכן יאמר צספר מלחמות ה' פי' כאשר יספרו אנשים ספורי מלחמות ה' והבקים שגראו צם (ע"ש רש"י), כי אם ה' מלה צספר שם לאוחו דבר שכותצין עליו לא ינדק מלה יאמר כ"א מלינת כתיבה, והכלל כי סופר וספר וספור ענינם חסד, והדבר שכותצין עליו נקרא ספר ע"ש ההבשר שהוא מוכשר לכתוב עליו ספור דברים, כעס חרצ ע"ש שהוא מוכשר לעשות חרצן, אונס ההליכה חכריע לפרש כאן מלה ספר לחואר הפעל, ספירת דברי כריתות (טרענונגס-ווארטע). דע שהמנצ"ם צפי' למשנה שם צגיטין כתב צדעת חמנים וז"ל מפני שאומר ספר צלתי ה"א הידיעה ולא אומר על הספר או צספר הנה החיר כל מה שאפשר הכתיבה צו. והעיר עליו הרמ"ז שם שלא יכול הכתוב לומר צספר צמ"ח מפני שסמוך אל כריתות וכלל גדול צדינו שאין מלה שיש זה ה"א הידיעה כמותה (וע"ש עוד מ"ש צזה ולשונו לריך תיקון קצת ועמ"ש התוס' סוטה ד' י"ז) ד"ה לא על הלות צשם הידועלמי). ואין זה מענה כי ה"י יכול לומר וכתב לה כריתות צספר כמו וכתב האלות צספר: וכתב ונתן. מדרך התקראות למצר שני פעלים יחד להורות על חטיפת שתי הפעולות, וזאין פעולה אחת מפסקת צין שתי פעולות חלה (כמ"ס צולא צויגס יעקב ויגל, וצויצא אל הגר וחסר, וצצטלה צויצא עומלן וילחס), וכן כאן יורה המתצרות שני הפעלים, וכתב ונתן על חטיפות הכתיבה והכתיבה שלא חתא פעולה אחת מפסקת צנייסי, ושפיר אר"ל (גיטין כ"א) שלא יהא הגט מחוסר קלימה צין כתיבה ונתינה, ואם כתוב על המחוצר פקול. ורשיתי להרצ צגט נקוסר צהקדמת ספרו חתה איד' חנו שולחין גט מוקום ומקום וכותצין את הגט כשהשם נקוסר אחר ה"א הידיעה כמותה (וע"ש עוד מ"ש צזה ולשונו לריך תיקון קצת ועמ"ש התוס' מוחסר חלא לקימה ונתינה י"א זה שמוחסר הצאה צין כתיבה לנתינה. כצמיר (מ"ה ח') ולקס ונתן מי שאננו מוחסר חלא לקימה ונתינה י"א זה שמוחסר הצאה מפתח הליכל לעזרה, ע"ש שהגית צני"י, ויתכן דלא חצצין ומחסר רק הדיוטה לפעולה דלחזרה קרא, לכן צמיר שמוכיר לשון ולקס שהיא פעולה שאין צו השמטת מעשה צגוק השער, גם הצאה מוקום למקום אף שאין צזה השמטת מקרי מחוסר,

אכל בננו שהזכיר קרא לשון וכתב שיהא מעשה הנעשה עבורו של גו, לא מקרי תמוסר רק הקליטה
 שהיא הנעשה בגופו דומי דוכתב, אכל הכהן ממקום למקום שאינו דומה למעשה דכתיבה לא
 מקרי תמוסר, ומתמיינן הדברים ומה שכתב הר"ן פ"ג דגיטין אהא דאשה כותבת את גיטתה, וממיהאי הא
 תמוסר הקנאה האשה לבעל זין כתיבה לכתיבה, ומיין כיון דהקנאה אינה מעשה בנפשו אלא
 מקרי תמוסר דדומי דכתיבה זעין ע"כ: ושלחה מביחורו, מללא כתיב ונתנה אלא ושלמה, דכמו
 דכתיבתי שהיא עושה שליח להוליך גט לאשתו, ודכמו ג"כ שהאשה עושה שליח לקבל גטתה, דקרינן
 ושלמה בלא מתיק היא (קדושין פ"ג) ערש"י עס, וקושיא החוס' עליו ככר ייטבה הריעב"א סי' ע, ו
 ע"כ, הנה דרשמה מלת ושלמה על שליחות האשה אינו תמי" כ"כ, דכבר מלאתו פעלים המתמלעים
 זין פעול למתפעל, כמו על צמר אדם לא ייסך שפי' לא יהא סך, וכתב"ש, ולזה מלת ושלמה
 יוכל להתפרש יהא כחן שלום, וכולל פועל האיש בנתינת הגט, והתפעלות האשה בקבלת הגט, ואף
 שהיא צמתיק אין זה אמת כ"כ, דמלת אמת (אשר ה"א המתיק במוקו") פי' את עלמה, כמו
 וייעו הרועים אמת (יזקאל ל"ד) אמת את עלמה, וכן יצא אמתו (במדבר ו') חייב"ע יומי
 ית גרמי, וכתיב"י עס, והמכוון לדברייהם במלת ושלמה, האשה תוכל לכבד להשתלח מנעליה,
 והיינו בעשות שליח לקבל גטה, ולהיות שהוראת זנין הכבד ג"כ על פעול' היולדת לשני פעולי,
 כמו שכתב למד, ילמדנו מן ושלמה השני האומר זעין שהשליח עושה שליח, וראיתי מתחבט'
 על דרשמה זה: (ב) הדיחה לאיש אחר, כתב הראש"ע והיתה זעולי' לאיש, ע"כ, ואין
 זה אמת, דקיימולין דגם בנתינתה לזד לאשר חסורי' לזכור לבעלה הראשון (ע' יצמות י"א), וכ"כ
 הרמב"ם, וכעודמה אינו כ"כ, שישן והיתה לאיש אחר יורה על הנשואין, תמוסר אחריו מלת לאשה,
 כמו ולו תהי' לאשה (לעיל כ"ב, י"ט, כ"ט), לקמן (פ' ד') להיות לו לאשה, אכל במסורן מלת לאשה
 אחריו אין לשון והיתה לאיש רק האירוסין, וכן (צמות ל' ז') ואם היה תהיה לאיש בחרובה קמיירי
 כפ"ש, וכן ונת כהן כי תהיה לאיש זר (אומר כ"ב י"ג) מייירי בחרובה, כדאמר"י (ביצמות ס"ח)
 נת כהן בחרובה לישאל פוסל לה מתרומה דהא קני צהוי, וכמ"ס רש"י עס, דמעשה הוי' אפסלה
 כדכתיב ונת כהן כי תהיה לאיש זר, וע"כ צמות' ד"ה אי צת כהן, ועס (כ"א ג') לא היתה לאיש
 היינו ארוסה כמ"ס: (ד) אחרי אשר הושמאה, אין לשון עומאה זו כענין והיתה אם נעמאה
 האזור צ"כ קוטי, אשר יורה על הזנות, כי זו נבעלה צהיתר לאיש אחר ע"י נשואין, אמנם עומאה
 זו מלת האיסור, כלשון עומאה המתכר בזהמות עמאות ועופות עמאות, אשר לשון עומאה צה
 איננה זולתי הרחקה מלת המורה, וכן צהמה הטורה לאכילה יקראנה הכתוב צהמה עמאה (צמקות
 כ"ז), מלת שהיא זעלת מוס, כמו אשר הצדלתי לכם לעמאי (קדוש"ס כ') כמ"ס רש"י עס, ודברים
 האסורים לחיר קראן הכתוב עמא (שופטים י"ג), ואשר ידעם צמתיקתה לאשר נאכרה על זעל
 הכתוב, איסור זה נקרא לשון עומאה, חס שלא כראש"ע שכי' עמאה היא לבעלה ראשון זעבור
 שידעה איש אחר, ואין זה נכון לקרוא עומאה לנשואי גרושה, כיון דבעלתה צהיתר היתה, ועד
 דצממת חסור להחזיר גרושהו אף בנתינתה לאשר לזד ולא נבעלה חסתי, והנה לשון עומאה דאמר
 קרא, אכל ע"ד הפשוט נראין הדברי' כאשר אמרנו, אמנם מללא אמר קרא אחריו אשר נאכרה,
 והוליא האיסור זעלון עומאה, מלאו דכתיבתי מקום לומר שצא לזכות את הסוטה שהיא עמאה, הנה
 לדעתם מקרא זה יורה לנו על סוטה שנסתרה, למיסק זעלה עלה זלאו, כלומר אשה שנאכרה
 מבעלה מתנת זנות, זעלה קאי עלי' זלאו להחזירה לו אף שלא נשאת עדיין לאשר (ע' יצמות
 י"א ז' וצמ"ס פ"א ומגירושין ה"ד וכ"כ עס, דלא קאי זעלל זלאו על סוטה שנסתרה אלא
 גרשה אחר הזנות), הנה לפי"ז נכלל במקרא איסור חזרת הגרושה אחר שנשאת או נאכרה לאשר,
 ואיסור חזרת אשתו אחר שגרשה מפני הזנות אף זלא נאכרה לאשר; אמנם לכל הסוקים דבסוטה
 שנסתרה זעלה קאי עלה זלאו להחזיקה אף שלא גרשה עדיין, א"כ קרא דילן קשה מלת, דהא
 אשר שלמה מוזכר בקרא, והאין מעקבי רבנן זכך דרשא מפשטי' דקרא לגמרי ולאסור אף שלא
 שלמה, וכבר התעוררו במוס' עס ע"ז, ע"כ, ודברייהם דמוקים מלת למעייין, ומחוך דהמק' ליל
 לייטב לשון המקרא ויומר, שיש בליטא דקרא הצדל זין לשון שלום ססס, וזין לשון שלום הגלוה
 אליו מצינו, דלשון שלום מצינו יורה על הגרושין הגמורים (ענטלמסקטן) אחר קבלתה גט כריתות מבעלה
 והותרה להנשא לכל אדם, ולשון שלום לחוד לא יורה רק על עזיבה לזד (פערלמסקטן) שמתקיימ
 מדצקות אהבתה מתצוק וכדומה, אמנם עדיין יש התקשרות האישות צנייטה, כי לא פטרה מדיין
 מצינו להחזיר לבעלה זעל, כענין ועבר מעולת ונעז (משלי כ"ה) שעינו עזיבת הסגמה על
 הסגמותיו לזד לא עזיבה גמורה (אמנם לא נשמע הכי ומקרא דלפניה אשת משה אחר שלוחיה
 דעלגיה ז' כ"י ור"א זמתיקת עס אי פטרה זעל או זמתיקת לזד), לפי"ז לשון שלום דאמר
 קרא לא יורה צהיתר על הגרושה (כיון שלא נלוה כחן מצינו) רק שלמה וריסקה ממנו מכל מייני

קרבנות, מקצת הסתמכותם עם אים אשר מפניי המרשה מדברת כי מלא זה ערות דבר, וגם ע"י הוסיפה המורה לצלי המזיקה עוד אלנו: השמאה. מורכב מן הסעל והסעל, כי מנבין הסעל לצד ה' ראוי הטמאה, ומנבין הסעל לצד, ה' ראוי הסתמאה או הטמאה דגם הטיית, ועמם הרכבה זאת כ' כ"ו כי ענין טומאה זו היא מפני לדיים, שאם גרשה צעזור ערות דבר שנתפדה צעיניו שזנתה תחתיו ונתאח לאחר ונספרה מפני דגם או זמיתה יש כאן טומאה מ"ג, אם הספד אמת ה"ה טמאה ואסורה עליו כדן א"ח שזנתה תחת צעלה צרלון, ואם הספד שקר והוא גרשה על תנאי זה נטעם שפסדה על כך, הנה אם ישוה לקחתה פעם שנית, מגלה דעתו למפרע שפסדה לשקר, ומגלה הבט צעל, ונפואי שני לא תספו כלל, ונטמאה צבעילת השני וה"ה טמאה מ"ג, ומלא יש צעיניו זה שלשה דרכים הא' שזנתה תחת הראשון ונטמאה צרלון, ה"ב שפסדה צחם וגרשה על תנאי זה, וכשתצטרך לו ח"כ שהיא טהורה, הבט צעל למפרע ונטמאה תחת השני, ה"ג שפסדה על שקר, אלא שלא גרשה על תנאי זה, אבל גרשה גירושין גמורים, כגון שראה זה מנעם שריעות, ואז אין כאן טומאה לא אלל הראשון, ולא אלל השני, וכן לצ"ה בהקדימה שצבילו, או מלא אחרת נאה היענה, אין כאן טומאה כלל, ואפי"ה גזרת הכחוש שלא ישוה לקחתה אחר נסוואין, וקריין לה טומאה מפעם נעלם מדעמינו, והיא טומאה כפי הדמיון לא צפועל, וכגד שלשה דרכים אלה הורכבה הטייה מן הספעל והספעל, על טומאת הרלון, והוא זהיות הספד אמת שזנתה תחתיו צרלון הונם הספעל (אשר יורה תמיד על הרלון כמו שהלכתי לפניו, החלמין לעלות צמרכבה), ועל טומאת האונם והוא זהיות הספד שקר והבט צעל למפרע ונטמאה צבעילת השני, אלא שהיא טומאה אונם, שהרי נסאח דגם ונרשות צ"ד ובקדושתן בהלכה, ע"ז זה הספעל (אשר יורה על הסכרה, כמו המלח לא המלחת החמל לא חתלת, שהם תמיד על הספעל מזולתו שלא צרלנו), ועל טומאה דמיונית והוא זהיות הספד שקר והגירושין היו צלי תנאי, או שגרשה לפי שהקדימה שצבילו, או מלא אחרת נאה היענה, דאז תספו זה קדושי שני, ומגלה שאין כאן טומאה כלל וזה ע"ל הדמיון מנורת הכחוש, יורה ג"כ הספעל, כמו יש מנעשור ויש מנעושת, שהוא פעולת הדמיון שאינו צפועל, ומנעם כיון דחזין שאפילו אין טומאה כלל אסרתה המורה עליו כגון צמנאה דמיונית, מנה כילף דבכל גוונא שנסאח לשני אפילו צאירושין קאי נמי צלא יוכל צעלה וג"י, וכדעת רבנן דפליגי אריז"כ, וגזרת הכחוש היא שהמנורשת הנסאח לאיש אשר ומת השני או גרשה אסורה לצעלה הראשון, וכיון שהדבר כן הוי מני למכתב סתם לא יוכל צעלה הראשון וג"י, שהרי צבל ענין אסורה עליו, ומדכתב טעמא אחרי אשר הטמאה, ע"כ אחי לאורוי דין טומאה, ולמדנו מננו דין קוטה שזנתה תחת צעלה דהוי טומאה גמורה שאסורה על צעלה צלאו, ולזה אמרו סכמים אחרי אשר הטמאה לרבות קוטה שצבעלה, ואין אנו מוילאים בזה הכחוש מפשטי (כ"ט הסו'), דסנדא רבה היא לאוקמה לה לקוטה שצבעלה, ולא אחי כלל לאורוי דין טומאה צמנאיר גרושתו דכולי מלתא אינו רק גזרת הכחוש, ולא משום טומאה. אמנם לדעה זו דאחרי אשר הטמאה הוא לרבות קוטה שצבעלה, יש ג"כ טעם גדול על הרכבה הטייה שפסעל והספעל, דהנה אמת ישראל לא נאסרה אלא צנות רלון, ואשת כהן אף צנאנסה, ולפי שהמורה רונה לכלול ישראל וכהן, לא היחה יכולה לכחוש הספעל לצדו, כי משמעו צרלון ולא היה מפורש לאו לאשת כהן שנאנסה דהוי עליו כטומאה כיון שאינו מדבר אלא מישראל, ואם היה כותב הספעל לצד דמשמעוהו הסכרה והאונם לא היה לאו מפורש לישראל צנתה אשתו מרלון שאז לא היה מדבר אלא מכהן לצד ואין עונשין מן הדין, לכן הולכה המורה לכחוש שתיהן הספעל והספעל, הספעל צעזור אשת ישראל והספעל צעזור אשת כהן, ולזה הולכה הסכרה הנפלאה עכ"ד. והם נכונים מאד. ואנכי ראיתי לרבותינו צפסרי שדרשו וזה לאשה שהלך צעלה למדינת היה ואמרו לה מה צעלין ונשאת ואחר כך צעלה שאסורה לצעלה. ע"ש. הנה צבעילה זו היא הרלון מלד, והאונם מלד' ולכן צאה הסכרה הזאת להורות על הרלון ובהספעל על האונם — ראה האין דרשת ד"ל הטעמו על דהוי כמות הלשון ומתיישבה זה הסכרה הנפלאה. — (1) רח"ם ורבב. רמים שם הונם על כלי הסחינה צכלל יהיה כלו כלי אחד או צ' כלים ויותר, כי הנרצה דרמים (לרש"ם) הכלי הסועל המרות צדך כלל, מן וינרשו על השמין (ישעי' ל"ח) (ענין מעיכה פניעה וכתישה) כמו ומטו צריחים (צמדדך י"א), וצדך פרט יקרא הכלי התחתון רמים (דער רייצער) והכלי העליון רכב שהוא רוכב על התחתון (לויפער), כי אעפ"י ששני הכלים מיוחדים למלאכה אחת צמחוק, הנה הוא לוקה על כל אחד מעיניהם כשמוצ' אותם או אחד מהם, כי א"ח לזה צלא זה ועושה האחד מה פעוטה השני ע"כ הוא מוצל את נפש צעליו; ומה שנתיימד לתחתון להקרא רמים אעפ"י שכפי הנראה העליון סועל יותר מן התחתון צפעל המרות להיחשו צמנעוהו ועושה מעשה לא כן התחתון שצוכב צמנעוהו ואינו סועל כלל צמכות כ"א שצמנעויד הרצב הטעסן לשיחממת

מן העליון, וימי נקרא התחתון רחם ומחמת שהוא קצוץ תמיד במקומו וכיכר מנתו שהוא מוכן
למחינה, אבל העליון צמה שהוא כלי המתעטל ולא נחצבר מענינו שנעשה לפעל המחינה ציחור
נקרא רכב שהוא רכב על החמתון: (יא) בחוץ תעשר והאיש וגו'. מלת והאיש מיותר הוא כי
היה די לומר ואשר אתה נוטה לו, לכן ארז"ל [צ"מ ק"יג] מה של והאיש לרבות שליח צ"ד שדינו
כמלוה, וגם שליח צ"ד לא יכנס לציחו של לוח לייחול משכטו. ע"כ. ופירש"י וה"ק בחוץ תעמוד
אתה והאיש שהוא שליח צ"ד, ואשר אתה נוטה לו יוליא חליך. עב"ל. הנה לפי דרכי להוסיף
אות וי"ו במלת אשר להורות על החמתל המאמר, ומלת והאיש מוזכר עם מה שלפניו לצד, וזה
קשה מאד כי מלת בחוץ תעמוד מופסקים בחתמה, ואיך נעריד מלת והאיש מנה שאתרי ולפצרו
רק עם מה שלפניו המופסק בחתמה גדול. לכן י"ל כי דרשת רז"ל צמה הולכת בדרך שדרכו צה
מהלכי הפשע, כמו ששת ימים תאכל מלוח וזיום השביעי עזרת (ע"ש בראש"ב, ויש דוגמות הרבה
לזה העירוי עליהם באמור צוילד ציחו הם יאכלו בלחמו), וכן שש שנים יעבור ובשביעית וגו',
ומלת ובשביעית מוטעם ברביעי אחר חתמה, ומשנש פנים ואחור, אחר בשביעית יעבור אם השמטה
בחוץ שש, ופנים בשביעית למגירתו ילא (כמה שכתב רמז"ם צפ"י פרק קמח דקדושין), הכי נמי
מלת והאיש כלן כיון שהוא מיותר ומוטעם ברביעי הוא לדעת רז"ל דרוק לפניו ולאחריו, ישנע
לפנים בחוץ תעמוד והאיש, לאחריו והאיש אשר אתה נוטה לו, ולפי"ז איך כלן שום זרות בדרשה זו:
יוריא אר"ך את העובד. הנושכין שרונים ליקח מן הלוה להיות המלוה צמות במעיותיו, יוליא הלוה
עלמו, ואסור למלוה ולשליח צ"ד לצוא אל ציחו, וללקוחו אבל כשרונים למשכנו לפדעון הסוב
מותר לשליח צ"ד לכתוב לציתו, דל"כ צמה יכפירו ללוה לפדעו מוצתו (רא"ש צסס ר"ח ספ"ק.
מצ"מ): (יג) כבוא השמש. לרבותינו [צ"מ ק"יד] השז תשיז לו את העצו ככוא השמש זו
מכות לילה, עד זוא השמש תשיצנו לו, דפרשת משפטים, זו כמות יום. והרמז"ם [פ"ג ממלוה
ולוה ה"ה] כתב, מוזיר את הכר צלילה ואת המהר"ם ציום שאלמר השז תשיז לו את העצו
עבר ולא השיז לו כלי היום ציום וכלי הלילה עובר משום לא תשכז בעצומו, וממנו עליו
בלח"מ ובת"ל הא מוקרא זה לא ילפיך אלא צבל לילה. ומי"ל דבלא החזיר כלי היום עובר בלי"ת
דהא קרא דילן לא איירי אלא בכמות לילה, עיי' עליהם. ויתכן דעת הרמז"ם לתלמוד ירושלמי
[מוצא לקמן בפסוק לא תבוא עליו השמש] דבלשון ציאת שמש תחתי משמע שקיעת שמה וריחת שמה:
(טו) חתן שברו. ובמקום אחר מוכה הסכר בלשון פעונה, כאמור [קדוש"י י"ט י"ג] לא תלין
פעלת שכיר, כהרגומו אגרא לאגירא, וכפ"י ראש"ב ע"ס, כמו פעלו לא יתן לו [ירמ"י] וכשכיר
יקוה פעלו [חיוב ז'], ובצת שווי הלשון כאן ל"ל, למה שובדלילים הממשרים צין שבר לפעולה,
פעולה הוא הסכר והגמול על כל מלאכה ומלאכה צפ"ע, כדרך החייבים, שלא יקפיד צבל הספץ
אם המלאכה נמשכת צמון, או מוכר יימכרה צמון קלר, ושכר יאמר על הגמול עבור המשך
זמני, צין שיעשה מלאכה אחת כל משך הזמן או מלאכות שונות עד משלום הזמן, כגמול הרופע
שאינו למלאכה נפרדת כ"א על משך הזמן, לכן אמר צו נקבה שכתך, והיה שכיר, והחליף
משכרתי, וכן צייקה הולד איך המשלוונין עבור כל ייקה וייקה צפ"ע רק עבור משך הזמן, לכן
אמר צו ואני חתן את שכרך. [עיי' באור הגר"א לדיה צ' ט"ו]. והנה חיוז משלוני שכר שכיר צמנו
הוא צפני דרכים, יש שכיר זמני שכיר צצוע, שכיר חדש שכיר שנה, ויש שכיר מלאכה, כמות עלימו
לאיומן לתקנה בקבלות, דכשנחזיר עלימו אפי' צחלי היום. כיון ששקעם עליו הממה עובר משום
צל חלין [צ"מ ק"יג, מוה"מ שליט'], הנה על שכיר מלאכה אמר שם לשון פעולה, ועל שכיר זמני
אמר כאן לשון שכר. ובאמת גם צשכיר זמני יש מקום גם ללשון פעולה על השכר, כי ישנה
לשכירות מחלה ועד סוף, כי כל שיה פרוטה שגמר צמלאכה נחתי"ז צה צבל המלאכה לפועל
צשכירות עשיית המלאכה [קדושין מ"ח], הנה על חיוז משלוני כל שיה פרוטה מן המלאכה
אמר לשון פעולה, ועל שהשכירות אינה משלמת אלא לצסוף אמר לשון שכר, שהוא על הזמן:
ולא תבא עליו השמש. לרבותינו [צ"מ ק"י ע"ב] הך קרא צשכר לילה מתוקמי נשמשעצל לשלם
שכירותו לצקר משלמת שכירותו, ולא חלין פעולת שכיר [ויקרא י"ט י"ג] צשכיר יום מתוקמי, לשכירות
אינה משלמת אלא לצסוף. ובירושלמי [פ' המקבל] איתא, זימנין תמחר הדין קרא לא תדע
עלוי שמשא [לשון זריחת שמש לשכיר יום גובה כל הלילה ובארוח השמש עובר עליו]. זימנין
דחפתר ל"י לא תמוע עלוי שמשא [שקיעת השמש לשכיר לילה גובה כל היום ובשקיעת הממה
עובר עליו] דכתב השז תשיז לו את העצו ככוא השמש, עד מעלי שמשא, עד זוא השמש
תשיצנו לו עד ממועני שמשא. ע"כ. ומזכר דעת הירושלמי לצכר לשון ציאת שמש, גם זריחת
השמש, ומלאמו גם בתלמודא דילן דבלשון ציאת שמש משנעומו זריחת השמש, ממקשו [ריש
צרכות] ממתי דהאי ובה השמש ציאת שמש דילמא ציאת אורו הוא, שיאור השמש ציום השמימי
דהיינו

דייני זריחת השמש [ע"פ רס"י] והא ללא אמר חכם השמש, ים לוונר זריחת השמש על הארץ
 ומשמעותו שעה אחת אחר הכף הממה, ולשון וצא השמש היינו ציאת אורו והוא נמשלה עמוד
 השחר [ע"י שריע אר"ס ס"י כ"ה ס"א], וצפני יהושע זכרות, וצמ"ש צאם זרחה השמש עליו
 צממס"ים] — הנה חף סכרוב הנקומות ומשמעות ציאת שמש שקיעת חמה, נ"מ ים צממעותו
 גם זריחת המה וכן קומי אורי כי צא אורך [ישע"י ס'] פירשוהו צא לך אור הישועה והללמה
 וכהי"ע ארי מטא זמן טורקך, וצאמת צמחית אלינו לשון ציאת שמש נופל יתור על זריחת שמש,
 שהי אלו הנצול והשמש צאה אלינו. ולפי"ז הוא דומה לשאר טרשים המשמשים דבר והטורו, כשרם
 אור, דלרס"י ולילה אור צעדי לשון אופל הוא וכן יתור את הלילה, וכן טרם עוף דלרד"ק יורה
 על הזהר והטובה, ועל טמכת וקדמות, ככה ציאת שמש ענינו שקיעת המה זריחת המה. וצא
 אחי שפיר על פשטי' מה דלומר תלמודא [צ"מ ק"ח] כל הכוזה סכר סכיר עובר צממס סמות
 הללו ועסה, מטוס צבל מעסוק את רעד, ומטוס צל תגזול, ומטוס צל מעסוק סכר עני, ומטוס
 צל תלין, ומטוס ציומו מתן סכרו, ומטוס לא תצא עליו השמש. ע"כ. חע"ג לתלמודא דילן קרא
 דילן מעכיר לילה משמעי ולאוי דצל מעסוק וצל תגזול וצל תלין [דנפרכת קדושים] מעכיר יום.
 נ"מ גם צמכיר לילה מייצב צה, דצאמת צקרא דילן נכלל גם סכיר יום, ורצוי הלליון
 להמיר לעצור צמחיתם צבל השמות הללו, והוא המכוון צמה דלומר רב מסדא הסם,
 סס סכירות צעלמה, כמו טמכת הסכף משנה דעת הרמז"ם פרק י"ח משכירות ללא כרס"י:
 (מן) אבות על בנים. צעלות בנים, ור"מ צעון בנים כבר נאמר איש צמטאו יומתו (רס"י צמכדרין
 כ"ז), הדבר צרור שאין דעתם להוליח קרא מפשוטו; דודאי כונת המקרא ע"ד הפשט הוא כמ"ש
 הרע"ם ח"ל לא יומתו אבות על בנים אפי' על מטא המורד צמלכות, טמכתה המלכים להרוג גם
 את בנייהם כרי שלא יקומו לשונאים למלכות, כענין הכינו לצניו מעטח צעון אבותם צל יקומו
 ויכרו ארץ ומלאו פני חבל ערים (פי' ערים שונאים כמו ויהי עריך), אמנם הטורה אסרה למלכו
 להרוג זה צמלתי זה, צמלתי סי' על עמו. וזה קיים אמנ"י מלך יהודה צמטאו (מ"ב יד) ויהי
 כאשר חוקה המונלכה צדו ויך את עבדו המכיס את המלך לאציו ואת בני המלך לא המית,
 ככתוב צב' תורת משה אשר ליה לאמר לא יומתו אבות על בנים לא יומתו על אבות.
 ע"כ. וכבר העיר ע"ז הרב ר"ע פאנו (בספרו עשרה מאמרות נאמר מקור דין מ"ב ע"א) ח"ל
 מלילה לה (למורה) מן הגממות (אינה מדצרת דרך גיזום כמו שאר המדצרים צמלילה), והיא
 רחוקה מן השתופים ומן ההשאלות (כמו טרגילין המדצרים ליפות הלשון דרך שחוף השם או
 דרך השאלה משם אחר), אלא צמעים פנים למורה, וכל מן עולה לכונה טעמים (עד שמתנו
 דברי המורה לדכות צע' פנים, נ"מ גם הדקך הפשוט אמת ולדקו יסדיו), אכן מלינו פסוק אחד
 מפרס סכרו שלא כמדקס חכמים, ומטס ראי' צכורה סככל הטורה כולה אין מקרא יולא מירי
 פשוטו, כדצא צממכת ימות (ד' כ"ד) והוא דר"ה [צ' כ"ה] צממנ"י טהרג את הרובי אציו ואת
 צניהם לא המית ככתוב צמורת מטה לא יומתו אבות על בנים, אלא כדלמנן [סגס פשוטו הוא
 אמת] עכ"ד צמלור, וצאמת אין זאת ראי' צכורה דהא קרא ומכיים סס דר"ה גם סיפא דקרא
 כי איש צמטאו ימותו, וכן ומכיים סס צמלכים [יעו"ש טנו לשון קמת], ומי יימר לן דלציטא
 דקרא קמניך, דלמא אסיפא צלמוד דליש צמטאו ימותו קא סניך, וסיפא דקרא צודאי צעון בנים
 קמנירי, כמפורס דצכרי תלמוד הניל; אמנם ראי' צכורה ים יתור מן התלמוד עלמו, דמקסי
 [צממות ע"ע] סתמא דגממא על דוד טמכר בני שאול להריגה על עון אציהם, והא כתבי לא
 יומתו אבות על בנים, הנה נראה מנלן שפשט הפסוק הוא כמשמעו; ואף צה ים מקוס לדפות
 ולומר דלאו מנישא דקרא המוצא צמלמוד קצריך אצל סמך אסיפא דליש צמטאו ימותו, חע"ג
 דלא מיימי תלמודא דך סיפא [וכמ"ס המוס' כמורות ר"ע אלו נערות סד"ה אלו. ע"ס], נ"מ
 מפשטות דצניהם יראה שיש הצל צין הדרשות הסקותות את הפשט צצין הדרשות הממלכות
 מהפשט, כי הדצרים הממלכיים סס צמא האפשר להיות טניהם נודקים, לכן צמ"מ סדך הפשט
 אינו אלא נטיה ומסלך מעל הדקס לא מתנגד אליו אמנ"י אין מקרא יולא מדי פשוטו, והדקשה
 מירקס, כי אז יהי' פשוטו של מקרא כוונה אחת והדקשה כוונה סני', ח"ל הרב מגלת אסתר
 [צמטס השני לסעינ], כשאמרו צמ"י קמכדרין מה ת"ל גור' רזונס היא אי ללמד צלצד שלא יומתו
 אבות צעון בנים, הכי כבר נאמר איש צמטאו ימותו, לפי שדוקס הוא לוונר טהכל יהי' מניעה
 אחת והוכפל הלוי צה לעצור עליו צלאו ועסה, אצל אין כוונתם שלא יהי' לו פשט אחר זולתי
 זה של ערות. עיי"ש. ולזה מלאנו צממה מוקומות צמלמוד אסרי שדקשו את המקרא, מקשו פשטי'
 דקרא צמאי כתיב. ע' קדושין פ' ע"ב, עירובין ס"ג צ', מולין קל"ג א', ערכין ס' א', ולא
 ימעקס צה דק איש נעוה לב. וצ"ע הרבי צמתיסן שטרנס לא ימקטלון אצנן לא צמדות ולא
 צמורי

דברים כד כה

צמזי צנין, וצנין לא יתקטלון לא צבאדות ולא צמזי אצנה: (יז) בגד אלמנה. י"ח צג דוקא שהוא ללגיטמה וכן מלעית"י וכדומה, אבל שאר כלים כגון כוסות של כסף וכיוצא יש למשכן ממנה שאין זה צבלל צגד [ש"ג צסס רח"י] ומתחממת כל השוקקים וצממע דכל ימלי צבלל איסור, ולשון הרי"א צס' המינוך [מל"ה תקל"ח] צגד' או כלי' או שום דבר ומל אשר לה, וצגד דקרא לאו דוקא, ויש דעות מלוקות אם אלמנה דקרא דוקא היא לפי שלבש צגור ולדא, או גם גרושה צבלל איסור זה כל שאין לה עוזר ולא קומך לא מאישה ולא מצנייה ואפי' צמולה צבלל. [עמו"המס ס' ל"ז צמז"ע וס"ך וטו"ז]: (כ) לא תפאר. לא תטול תפארתו ממנו [כ"ש"י ממוליך קלי"א צ' ופירש"י עס לא תטול כל פרוי, לשון וכל תצוהתי תשרש דמשמעו עקירה ולשון ויצנ צך נטל את וצנך, ופירושו לא תטול כל פירוטיו ממנו עד שלא תשאיר צו פאה. ע"כ. הצין צמלח תפאר נטילה הפירות דומה למח שכתב [צמרונה כ"ז ג'] לדטנו, כמה פעלים המצממסים צנין וצמירה דצד והפסוק, ויראה כי רחש האילן עם הענפים שצניציו ועוטרים עליו הם פאר האילן ועטרת תפארתו [קרקנע] והענפים שצדחש היא לא נצרו ע"י צמטת האילן והם היחצ מוצמרים וטוצים שנצבטלו היטב ממחם השמש, וע"ז צאה האצרת לא תפאר, וצפמרי איתח לא תפאר לא תתפאר, ופירש צזית רענן לא חסייע לאחד מהם לפאר, ואונקלס תרגם לא תפאר לא תפלי, כלומר לא תצער כל היות ופירוטיו, כי תרגם וצמרת הרע ומקצך ותפלי, ויראה כי יצ"ע ג"כ על טונה זו תרגם לא תצערטין, ולפנינו צמז"ע הצקריטין, ויראה שצטעות נחמלך צדפות הק"ף צמקוס ע"י"ן. לתרגומם תפאר לשון ציעור צמילוף חותיות משווי המולאות, הפ"ח צצ"ת, והאל"ף צצ"י"ן, כמו צז עמים [תהלים ס"ח] צמקוס פזור, לא תצמער צה [לעיל כ"ח י"ד] צמקוס תתאמר, כמ"ס הרמב"ן"ש עס, כן לא תפאר כמו לא תצער [ניכט אצרימנון]:

כד (א) בי יהיה ריב. כי רמז"ן ע"ד קצלת רצותינו שהמלקות הוא צמזיצי הלאוין, מה ענין לו צמזיצי אשר צין שני האנשים, האוכל צבלל צציתו לוקח, וכן האורע שדלו או כמנו כלאים, והצח על אמת ונחששים האסורות צללו, וכל שאר הלאוין, ועוד מה טעם והלדיקו את הלדיק, לפיך דרשורו צעדים צומתין, יאמר הכתוב כי כאשר יהיה ריב צין שני אנשים ונגשו אל המשפט וצפטוס עפ"י שנים עדים כאשר נלשו, ואח"כ ילדיקו את הלדיק והרשיעו את הרשע שלא כמשפט הראשון, והיה אם צן הכות הרשע שלא נוכל לקיים צו ועשימה לו כאשר זמם לעשות לחמיו, ויהיה זה כגון שהעידו עליו שהוא צן גרושה או עזד ומחזר או שהעידו עליו שצער על אחד מהלאוין ילקח הרצעים. ויתכן שיהיה ריב צין אנשים וילקח כגון שצבל צו צממות משום שרועה או שקבל מצרו צסס או שמשכן אחרו צדצרים שמושין צסס אוכל נטש וכיוצא צסס, ודבר הכתוב צהוה כי צעל הריצ יגיטו לצ"ד ועל ידיו ילקח. עכ"ל. ולעמתי יראה הדבר צרור שאין דעת רז"ל לימר דכל הפרשה צעדים צומתין לצד משמעתי, דהא לא קראורו רק רמז צבלל, כמחמס (מכות צ') רמז לע"ז מה"ת מנין דכתיב והלדיקו וגו', ועוד רח"י ממח דמקשינן (מכות ה' ע"ב) מיציי גלות מנין, שכ' רש"י דלא נפקא לי' מנ"ש רשע רשע? דהתם לא נפקא אלא שהקדון מייצ מלקות, דכי כתיב אם צן הכות הרשע צדון כתיב. יעו"ס. אע"ג דהדיא אמר' צתלמודא דאם צן הכות הרשע צעדים צומתין כתיב, מ"מ משום דפשוט' דקרא לא משמע הכי, ולא קאמר תלמודא רק רמז לעדים צומתין שזוקין, אפטר למדחא הדיא צבלל, ויתחל לי' עפי לחמוי רומל לרומל, כמזכר דצרי הריעצ"ח עס. ע"ס. ועוד מדאמר' צכולל תלמודא דומי' דלאו דמסימנה (מכות י"ג. ספחים מ"ח) לחייצ מלקות על הלאוין שיש צו מנעסה דוקא ושאינו ניתק לעסה, וא"כ פרשה זו כוללת כל הלאוין צממורה שיש צהן מלקות, וא"כ מתייח רמז"ן צמקומה מה ענין לכל הלאוין צלישנא דקרא. כי יהיה ריב צין האנשים, ומה שהמליח הרמז"ן ריב צללו שיש צו מלקות צמזבל צמקלל וצממסכן, הוא דומק גדול שהניחה המורה את רוב הלאוין ולא מדבר רק מענינים פרטיים אלה, (ומלחתי להרצ צמזי יהושע (מכות צ') שהסיצ ג"כ על דעת הרמז"ן צסס). וצממת אין כאן חמ"י, כי אין לשון ריב הונח על המחלוקת המגונה שהוא מצי צמז' וציוציי קרנות, הנוסד על מלשינות ומאורעות של מה צכך שהוצח מלד ללד, או על המחלוקות הנעשה צממרות צוצפך אף צין המריצ"י, עד שיעגעו זה צזה צממרות וצללות ודצרי גדופים שהתולדה מהם היא ההכאה, או על מין מחלוקת שהמכותן צו לנער את חצרו ולהקיטו, כי על מין מחלוקת כאלה המגונות הונח עס קטט, מל"ה, מדון, אבל ענין הריצ לא הונח רק, על מין מחלוקת הנוסדת על ענין אשר יגיע ממנו מועלת ושכר עובד למתחלקים ענמם או לזולתו, כגון שיריצו צצציל שדה צית ושאר מסך, זה אומר שלי הוא זה אומר שלי הוא, או שיתענלו צנושא עיוניי אם דצד מנחה או מוסר דעשה, זה אומר כך היא הממת וכך הוא הישר, והשני אומר לא כי, על אלה העניני' וכיוצא צסס כל שיהיה נושא המחלוקת דצד שיוצא ממנו חועלת ותקון עולם או הישרה נפשית יפול עליסם